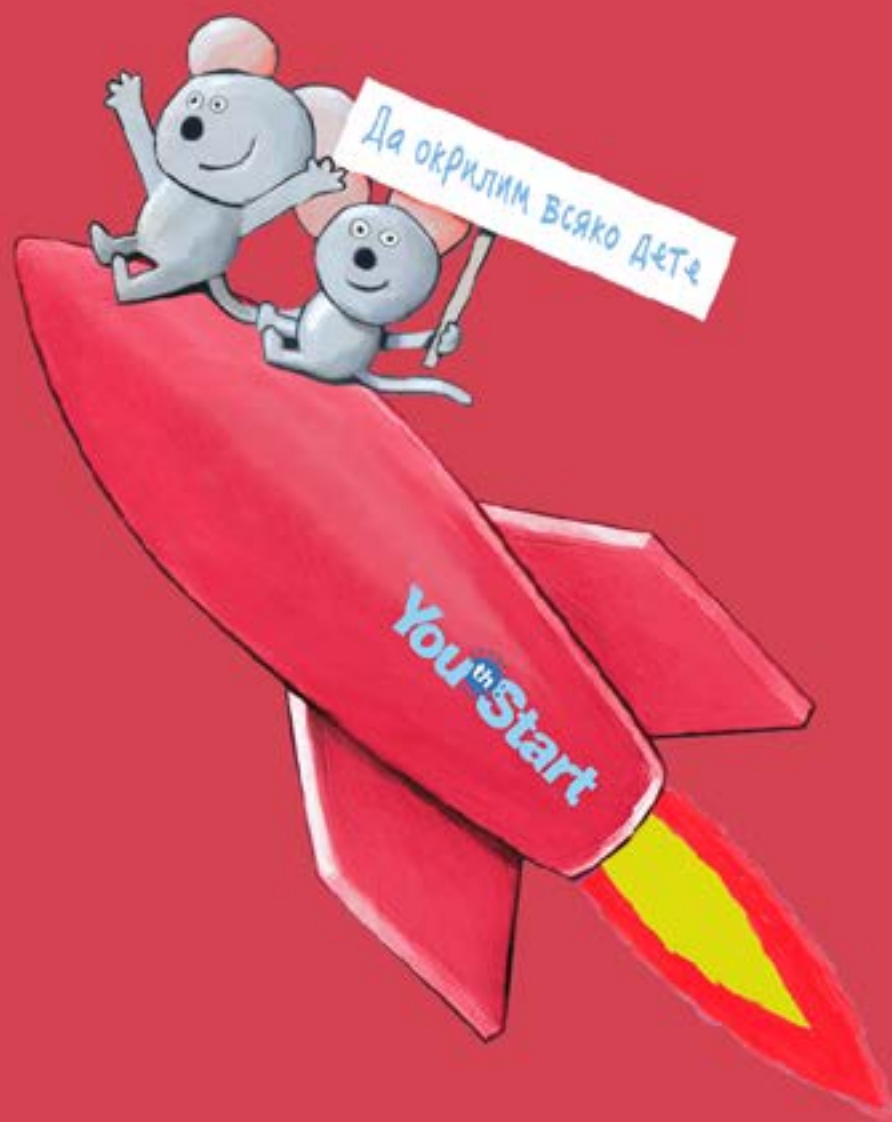

ПРЕДПРИЕМАЧ:

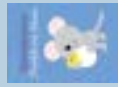

Да окрилим всяко дете
Методическо ръководство за учители,
Част 2

Здравей! Аз се казвам Леви и се радвам на интересните задачи, които ще изпълним заедно!

Hi, I'm LEWI. Let's do some fun activities!

ТРИО-МОДЕЛЪТ

BG ОТКРИЙ И РЕАЛИЗИРАЙ ИДЕИТЕ СИ!
EN LET'S DEVELOP AND IMPLEMENT YOUR IDEAS!

BG НЕ СЕ СТРАХУВАЙ ДА ИЗПРОБВАШ НЕЩО НОВО! ДАЙ КУРАЖ И НА ДРУГИТЕ!
EN DON'T BE AFRAID TO TRY NEW THINGS! ALSO ENCOURAGE OTHERS!

BG ИЗПОЛЗВАЙ ИДЕИТЕ СИ, ЗА ДА ПОМОГНЕШ НА ДРУГИ ХОРА!
EN USE YOUR IDEAS TO HELP OTHER PEOPLE!

Предприемачески предизвикателства

IDEA CHALLENGE
Дай живот на идеите си!
Get your ideas moving forward!
Ние създаваме стойност!
Let's create value!

OK OK

HERO CHALLENGE
Ти си моят герой!
You're my hero!

OK

EMPATHY CHALLENGE
Моите чувства - твоите чувства.
My feelings - Your feelings

OK

STORYTELLING CHALLENGE
Творческо разказване на истории.
Creative storytelling

OK

BUDDY CHALLENGE
Вдъхни смелост на другите!
Empower others!

OK

MY COMMUNITY CHALLENGE
Решаваме проблемите заедно.
Solving problems together

OK

MY PERSONAL CHALLENGE
Развивам чувството си за цена и стойност.
What's it worth?

OK

LEMONADE STAND CHALLENGE
Да продавам с удоволствие.
Selling is fun

OK

PERSPECTIVES CHALLENGE
По следете на 20-те евро.
Tracing 20 Euros

OK

TRASH VALUE CHALLENGE
Създай стойност от стари неща!
Recycling adds value

OK

OPEN DOOR CHALLENGE
Следатърсами.
Find the way!

OK

DEBATE CHALLENGE
Нека говорим!
Let's talk!

OK

REAL MARKET CHALLENGE
Стани „младши мениджър“!
Becoming a "junior manager"

OK

START YOUR PROJECT CHALLENGE
Моят първи проект.
My first project

OK

EXTREME CHALLENGE
Постигане на спортни цели.
Setting and achieving goals in sports

OK

BE A YEA CHALLENGE
Моите силни страни.
My strengths

OK

EXPERT CHALLENGE
Да се научим да учим!
Learning to learn

OK

VOLUNTEER CHALLENGE
Да оказваме доброволна помощ.
I can volunteer

OK

Програмата ЛЕВИ укрепва самоинициативността и предприемаческия дух на децата от началната училищна степен. The LEWI Programme empowers kids at the primary school level and enhances their entrepreneurial skills.

Упражненията за трениране на внимателност и филмите на „Youth Start“ за внимателността можете да намерите в рубриката „Гляло & Дух“ на www.youthstart.eu. For mindfulness exercises and the „Youth Start“ mindfulness videos see the „Mind & Body“ section at www.youthstart.eu.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Част от програмата
YouthStart
ENTREPRENEURIAL
CHALLENGES

Партньорски
YouthStart
Bulgaria

МОНСТРОСКО
НАУКА, ОБРАЗОВАНИЕ И
ТЕХНОЛОГИИ
МОНСТРОСКО

Dionis
МОНСТРОСКО

BMB
Български
Монстростроителски
Бюро

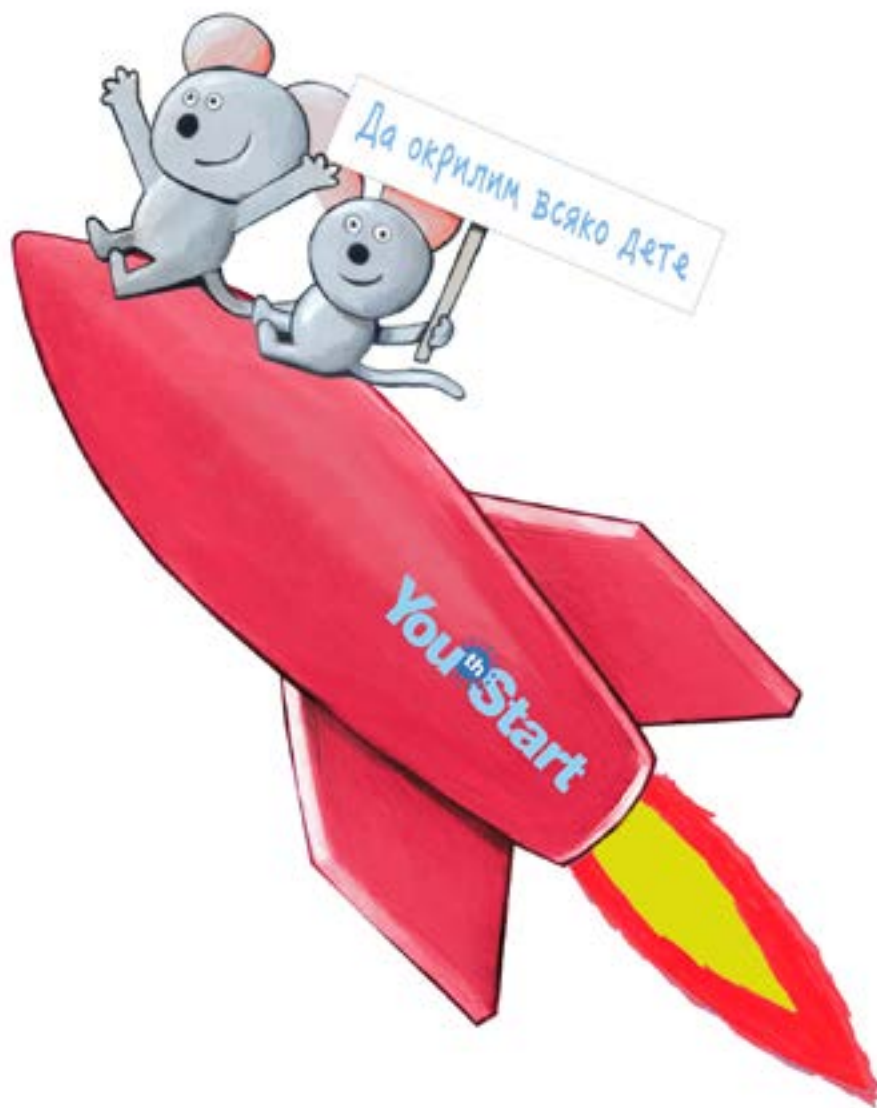

Credits: Initiative for Teaching Entrepreneurship www.itef.at
Impulse Centre for Entrepreneurship Education www.eesi-impulszentrum.at
Contact: johannes.lindner@kphwie.ac.at | Illustrations: Helmut Pokornig

Да окрилим всяко дете

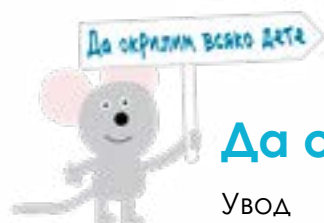
Методическо ръководство за учители

Част 2

Гералд Фрьолих • Габриеле Грунт • Ева Ямбор
Йоханнес Линднер • Корнелия Шлафрат • Ингрид Тойфел

Съдържание:

Да окрилим всяко дете

Увод

Страница 5

Idea Challenge:

Дай живот на идеите си

Компетентности

Страница 7

7 стъпки да целта

Страница 8

Методически лист

Страница 10

План за работа с детската книжка

Страница 11

Empathy Challenge: Моите чувства,

твоите чувства – езикът на жирафа

Компетентности

Страница 20

7 стъпки да целта

Страница 21

Методически лист

Страница 24

Шаблони

Страница 27

Подробен план

Страница 55

Trash Value Challenge: „Създай от стари

неща стойност“

Компетентности

Страница 83

7 стъпки да целта

Страница 84

Методически лист

Страница 87

Да окрилим всяко дете ...

... е заглавие, цел и съдържание на една практически ориентирана, цялостна учебна програма, разработена за **началното училище**.

В центъра ѝ стоят по-големи и по-малки предизвикателства („**Challenges**“). Под предизвикателства разбираме импулси за учене от три основни области, които имат отношение към подкрепата за нашите деца да станат по-силни, по-успешни:

- **Предприемаческо мислене и поведение,**
- **лично развитие**
- **социална ангажираност.**

За да бъдат по-лесно различавани, отделните области са маркирани в цвят. Цялата програма е поместена в началото, непосредствено след заглавната страница (на първата вътрешна страница).

Да окрилим всяко дете е част от Програмата „Youth Start Entrepreneurial Challenges“, с която се стимулират собствената инициатива и предприемаческият дух на младите хора. Тя е разработена в Австрия, предназначена е за деца и младежи и покрива диапазона от началното училище до горната гимназиална степен и е преведена на седем езика.

Втората част за началното училище съдържа три предизвикателства от Програмата:

В Idea Challenge („Дай живот на идеите си“) по примера на курабийките децата проучват и научават какво е необходимо за разработване и реализиране на дадена идея. След това те правят опит със собствена идея.

Централна тема в предизвикателството **Empathy Challenge** със заглавието „**Моите чувства, твоите чувства – езикът на жирафа**“ са чувствата и потребностите на децата. С помощта на някои основни постановки от ненасилствената комуникацията по Маршал Б. Розенберг те се учат да обръщат внимание на онова, което е необходимо на тях самите и на другите. За да изградят умения за внимателно общуване един с друг, децата изучават „езика на жирафа“.

В предизвикателството **Trash Value Challenge** („Създай от стари неща стойност – **Продукти от отпадъци**“) децата се насърчават да създадат нещо ценно от привидно безполезни отпадъци и да погледнат критично на опаковъчния материал.

Чрез програмата „Youth Start Entrepreneurial Challenges“ децата получават подкрепа в разгръщането на собствения си потенциал.

Този извод се подкрепя от един научен експеримент на терен, проведен от 2015 до 2018 година в Австрия, Словения, Португалия и Люксембург с около 30 000 деца и младежи. Резултатите от проучването сочат, че работата с програмата в началното училище укрепва самочувствието на децата, а също така и техните умения за работа в екип, креативност и интегрално мислене. Децата се учат да общуват с емпатия и да се отнасят с внимание към себе си и към другите, като в същото време обогатяват речника си.

С тази книга пожелаваме на Вашите деца много вълнуващи моменти в процеса на учене!

Ева Ямбор и Йоханнес Линднер, издатели
www.ifte.at | www.youthstart.eu

Idea Challenge

Дај живот на идеите си

За да се въведе темата по подходящ за възрастта начин, се анализира един продукт – в случая курабийки. Децата научават как от една идея се създава нещо „ценно със стойност“ и че за това са необходими материали, работна сила и пари. Кулминационният момент за децата е печенето на собствените желани курабийки. Следователно използват знанията си, за да изпробват своя собствена идея.

7 стъпки до целта:

1	Четене	Страница 4
2	Отговаряне на въпроси	Страница 5
3	Разсъждение: Какво ни трябва за печене?	Страница 9
4	Променям идея: Моите желани курабийки	Страница 11
5	Изпробвам: Изработвам къщичка за птици	Страница 12
6	Изпробване на собствена идея	Страница 14
7	Размишлявам	Страница 16

Основна компетентност на предизвикателството:
Мога да развия собствена идея.

За какво става дума – идеята зад това предизвикателство

В един продукт обикновено се съдържат много различни материали, които са съчетани в това изделие. Освен това са необходими креативност, работна сила, пари и т.н., за да се произведе продуктът. Предизвикателството за децата се състои в това да анализират продукта и след това да разработят собствена идея за някакъв продукт (и в идеалния случай да я реализират). Чрез подходяща за възрастта им история децата се убеждават, че дори на пръв поглед обикновени продукти се състоят от компоненти, които могат да идват от цял свят (международно разделение на труда). За целта те изучават кои са основните елементи, необходими за реализирането на собствена идея (производствени фактори).

Обяснително видео към предизвикателството

www.youthstartchallenges.eu/AllIdeas1

Предприемачески компетентности според референтната рамка

www.youthstartchallenges.eu/Referenzrahmen

- Мога да разгледам една тема от различни аспекти.
- Мога да идентифицирам проблеми и да разработвам креативни идеи за решаването им.
- Мога да планирам внимателно несложни проекти и да обмислям последиците от тях.
- Мога да изпълнявам задачите си сам или в екип, дори когато е трудно.
- Мога да работя с други хора.
- Мога да разпознавам силните си страни и не се обезкуражавам от грешките си.
- Мога да установя какво още трябва да науча, за да мога да изпълнявам добре задачите си.
- Мога да разбера как мога да уча най-добре.

Проверка на компетентностите

Стъпка 2:

Отговаряне на въпроси към детската книжка

Стъпка 5 и Стъпка 6:

Трансфер към къщичката за птици и към собствена идея (Изброяване на компонентите и изречения по темата откъде идват отделните съставки; описание на производствените фактори, необходими за изработването на продукта)

Стъпка 7:

Самооценка на усвоените компетентности (с помощта на въпросници) и рефлектиране на размисъл върху собствената работа. Формулиране на собствени учебни цели: По такъв начин децата тренират стъпка по стъпка да поемат отговорност за собствения процес за учене.

Подготовка за всички работни стъпки:

Всички деца получават работната книжка (тетрадка) с упражнения към отделните работни стъпки. Направете упражненията с децата.

1 Четене

Подготовка: PowerPoint-презентация с картинки от детската книжка „Дай живот на идеите си“ може да бъде свалена от www.youthstartbg.weebly.com. Детската книжка „Дай живот на идеите си“ в електронен формат може да бъде свалена от www.youthstartbg.weebly.com (Програма „Да окрилим всяко дете“, Част 2)

- a. Преподаване чрез въпроси, при което историята „Дай живот на идеите си“ се разработва с помощта на PowerPoint-презентация (детайли по темата в „План за работа с детската книжка“, стр. 11). В тази история 8-годишната Юлия прекарва един ден с плюшената си играчка - мишлето Леви, и своята баба. Те отиват в града и купуват курабийки. Изяждат всички курабийки и Юлия изяснява след това желание сама да изпече курабийки. За целта те трябва да разберат какви са съставките на курабийките и откъде идват те (международно разделение на труда; стокознание). След това те разглеждат какво друго е необходимо, за да можеш сам да направиш курабийки (производствени фактори).
- b. Децата се запознават с историята от детската книжка „Дай живот на идеите си“ сами у дома или заедно в клас.

2 Отговаряне на въпроси

- a. В работната тетрадка децата отговарят на въпроси към историята (къщи или в училище). В заключение се провежда дискусия.
- b. Децата преговарят какви съставки има в курабийките и откъде идва всяка от тях.

3 Разсъждение: Какво е необходимо за печенето?

- a. В две писмени упражнения се преговарят производствените фактори.
- b. Разгледайте още веднъж с децата темата за разделението на труда.
- c. Дискутирайте с децата защо една готова курабийка има по-висока стойност от тази на отделните съставки.

4 Променям идея: Моите желани курабийки

- a. Децата променят една чужда идея (тази за печенето на курабийки) и създават своите желани курабийки.

5 Изпробвам: Изработвам къщичка за птици

- a. Трансфер: Наученото се прилага за изработване на нов продукт. С участието на децата се обсъжда кои са другите необходими производствени фактори освен материалите съотв. суровините, за да може да бъде изработена къщичка за птици и откъде могат да дойдат тези материали.

Добри идеи: Как трябва да изглежда къщичката за птици? За какво ще могат да я използват птиците? За хранене? За да мътят? Какъв дървен материал искаш да използваш?

Знания: Какво трябва да знаеш за птиците? От какъв материал може да се направи къщичка? Как се сглобяват частите?

Материали: Какви материали са ти необходими? [дърво, винтове, лепило ...] От кои страни могат да дойдат отделните материали? [дървото може да е от Австрия България (или от други страни), лепилото и винтовете – от цял свят.]

Помещение: как трябва да е оборудвано помещението, в което ще се изработва къщичката за птици? [тезгях или работна маса]

Инструменти: Какви инструменти ти трябва? [трион, чук, клеми, отвертка ...]

Пари: За какво са ти необходими пари? [за да можеш да купиш материалите, за да купиш машини и инструменти, за да наемеш помещение ...] Кой може да извърши тези дейности? Можеш ли да направиш всичко сам или ти е необходима помощ?

Работа: Какви дейности са свързани с това? [планиране, разкрояване, сглобяване]

- b. Дискутирайте с децата: Защо би могло построяването на къщичката да не се получи? На какви препятствия би могъл да се натъкнеш? [Липсва необходим елемент. Не разполагаш с необходимите знания.]
- c. Изработете заедно къщичката за птици в училище, ако това е възможно.

Изпробвам собствена идея

- a. Трансфер: Децата разработват изцяло собствена идея и планират стъпка по стъпка въз основа на производствените фактори какво е необходимо за нейното реализиране.
- b. Ако е възможно, децата изработват предмета у дома и го донасят в училище.
- c. Дискутирайте с децата: какво беше особено трудно за теб? Къде ти беше необходима помощ? Какви пречки имаше? Как реши възникналите проблеми?

Размишлявам

- a. Децата попълват въпросника за самооценка. Преди това се обясняват 4-те символа.
- b. Посредством въпросника за „Idea Challenge - детективи“ се предоставя възможност да се помисли и дискутира още веднъж върху цялото предизвикателство.
- c. Децата се мотивират да потърсят свои собствени цели за учене и да се упражняват заедно в постоянство. Това засилва личното чувство за отговорност на децата и доказано има много висок ефект върху успеха в обучението (виж също студията на Хати „Видимо учене“).

TRIO-моделът за обучението по предприемачество

Според **TRIO-модела**, цялостната концепция за обучението по предприемачество, предизвикателството Idea Challenge е включено в областта **Core Entrepreneurial Education**, която разглежда базисната квалификация за предприемаческо мислене и поведение: компетентността за разработване на иновативни идеи, както и тяхното креативно и структурирано осъществяване.

Продължителност на предизвикателството

ок. 3 учебни единици за работа по съдържанието на детската книжка; ако има трансфер към собствени идеи на децата, съответно по-дълго.

Предварителни знания

не

Контекст в рамките на програмата Предизвикателства на Youth Start Entrepreneurial Challenges

След предизвикателството „A1 Idea Challenge“ са много подходящи „A1 Debate Challenge“, „A1 Start Your Project Challenge“ и „A1 My Community Challenge“. „A1 Idea Challenge“ служи като въведение към „Idea Challenges“ на нива A2 и B1.

Детска книжка

Дай живот на идеите си, 4. издание, Виена 2018 (Концепция и текст: Йоханнес Линднер, Гералд Фрьолих, Хайди Хубер)

Поръчка на www.ifte.at/entrepreneur на немски език.

Видеа

В YouTube можете да намерите много рецепти и кратки видеа (думи за търсене: „Печем курабийки с децата“)

План на работата с детската книжка

Презентацията се състои от 34 слайда, с чиято помощ трябва да бъде разказана историята от детската книжка. В презентацията умишлено са избегнати обяснения към текста. Необходимата информация за историята ще намерите в плана на урока по-долу. Дидактическите коментари следва да се разглеждат само като предложение или идея.

Слайд	(Дидактически) коментар
	<p>Искам да ви разкажа днес една история, в която става дума за проучването на нещата: „Давай живот на идеите си“</p>
	<p>Това е Юлия. Юлия е на 8 години и живее заедно с нейния голям брат Макс при родителите си. Неин верен спътник е една плюшена играчка – мишлето Леви.</p> <p>Юлия и Леви имат една голяма тайна: те могат да разговарят един с друг, без някой да забележи това. Двамата ще ни придружат през цялата история.</p>
	<p>Юлия прекарва всеки вторник следобед с баба си. Какво биха могли да предприемат двете заедно? [Съберете няколко предложения.]</p> <p>Юлия, баба ѝ и Леви редовно правят излети. Днес те искат да отидат с автобуса до града, за да преживеят нещо интересно.</p>

	<p>Те се разхождат из града и спират пред една витрина.</p> <p>Какво можете да видите във витрината?</p> <p>Юлия веднага разбира, че в магазина има курабийки, които изглеждат като Леви.</p> <p>„Непременно трябва да влезем вътре!“, казва Юлия.</p> <p>Тримата влизат заедно в магазина.</p>
	<p>Юлия е спестила 5 евро от своите джобни пари и иска непременно да си купи с тях курабийки. Най-добре по няколко от всеки вид. Кои курабийки ще си избере тя?</p> <p>Как мислите? [Съберете няколко предложения].</p> <p>Тя взема от курабийките, които приличат на Леви. Какво бихте направили сега вие с курабийките? Ще ги изядете веднага или ще ги занесете къщи и ще ги изядете чак там?</p> <p>Нека видим как ще постъпи Юлия.</p>
	<p>Те не успяват да занесат курабийките къщи.</p> <p>Докато са в парка, решават да си направят кратка почивка и сядат на една пейка.</p> <p>Там Юлия разопакова курабийките и всички могат най-после да ги опитат. Те са толкова вкусни!</p> <p>Юлия си задава въпроса: „Какво всъщност има в тези курабийки?“ Колко от курабийките ще изядат тримата? [Попитайте децата какво мислят и съберете различни варианти].</p> <p>Всички курабийки без една.</p>
	<p>Когато пристигат у дома, е останала само една курабийка.</p> <p>„Жалко, сега нямаме никакви курабийки за Макс. Аз също бих изяла с удоволствие още няколко!“, казва Юлия.</p> <p>Леви я утешава и казва: „Баба ти също пече хубави курабийки.“ ... а Юлия си мисли: „Да, но аз искам точно такива курабийки!“</p>

	<p>Леви има една страхотна идея! „Ние трябва да разберем от какви продукти са направени тези курабийки.“ Кого можем да попитаме как се правят курабийки? Бабата на Юлия със сигурност знае това. И със сигурност знае и какво още е необходимо.</p>
	<p>Като начало двамата проучват много внимателно какви продукти има в курабийките. Вие как мислите? [Съберете идеи за възможните съставки.]</p>
	<p>[Открийте какво точно има в курабийките.] Масло, яйца, захар, брашно, ванилия, лешници, кокос и шоколад. От къде можем да си набавим всички тези съставки? Отиваме в ...</p>
	<p>... супермаркета. Там може да се купят всичките продукти. Разбира се, супермаркетите също трябва да закупят стоките си, а те идват от цял свят.</p>

	<p>Да разгледаме още веднъж продуктите.</p> <p>Кои от тях идват от Европейския съюз, кои са от други страни?</p> <p>[Обсъдете с децата отделните съставки и обяснете след това откъде идват продуктите. Обърнете внимание основно на това, кои продукти идват от ЕС и кои не].</p>
	<p>[Попитайте децата кои страни виждат на картата.]</p> <p>Кои продукти липсват още? А откъде биха могли да дойдат? Сега ще разгледаме отделните продукти.</p> <p>[По възможност донесете някоя от съставките. Особено интересна в случая е ванилията, тъй като много деца никога не са виждали истинска ванилова шушулка.]</p>
	<p>[Попитайте защо тези продукти не идват от България. Просто те не виреят тук, с изключение на лешниците – изискват друг климат].</p>
	<p>Лешници има и в България, но големи количества идват от Турция. Някой бил ли е там?</p> <p>[Допълнителна информация: От Турция идва ок. 70% от световния добив на лешници. Други важни производители са Италия, САЩ, Азербайджан, Грузия, Китай, Иран, Испания и Франция].</p>

	<p>Така изглежда растението ванилия. Ванилията расте на остров Мадагаскар. Някога чували ли сте за Мадагаскар?</p> <p><i>[Вероятно децата познават анимационните филми за Мадагаскар].</i></p> <p><i>[Допълнителна информация: Ванилията расте около екватора. Важни производители са Индонезия, Папуа Нова Гвинея, Индия, Мексико, Таити].</i></p>
	<p>След това растението ванилия се обработва и продуктът може да бъде купен при нас в този вид.</p> <p><i>[Можете да донесете ванилови шушулки и да дадете на децата да ги помиришат. Когато правите това, прекъснете, моля, разясненията за няколко минути. Докато подавате шушулките, някои от деца ще си отклонят вниманието.]</i></p>
	<p>Кокосови орехи например растат на Филипините. Коя част от кокосовите орехи може да се използва?</p> <p><i>[мляко, месестата част, влакната] Някой бил ли е някога там?</i></p> <p><i>[Допълнителна информация: И кокосовите орехи растат около екватора. Важни производители са: Индонезия, Индия, Бразилия, Шри Ланка, Тайланд, Мексико, Виетнам ...]</i></p>
	<p>Какаовите зърна за шоколада се добиват например в Бразилия. Плодът на какаото изглежда така.</p> <p><i>[Допълнителна информация: Какаовите зърна също растат около екватора. Към най-важните държави производители се числят също страните Бряг на слоновата кост, Гана, Нигерия, Камерун (преобладаващото количество какаови зърна идва от Африка), Индонезия, Еквадор, ...]</i></p>

	<p>На картинката можете да видите какао на зърна и на прах. Какаото е важна съставка на шоколада.</p> <p>Някой бил ли е в Бразилия?</p> <p>Да видим приблизително къде на световната карта се намират отделните страни.</p>
	<p><i>[Попитайте кои са континентите и разгледайте картата. В презентацията (ppt(x)) са обозначени държавите. Попитайте първо къде приблизително е разположена България, а след това къде се намират другите държави.]</i></p> <p>Да разгледаме сега от колко далеч трябва да пътуват тези продукти, за да попаднат в нашите курабийки.</p> <p><i>[Обърнете внимание върху това, че едно околосветско пътешествие е дълго 40 хил. км.]</i></p>
	<p>Защо стрелките сочат в двете посоки?</p> <p>Стоките се разменят срещу пари. Обаче при хората, които произвеждат продуктите, често остава само една съвсем малка част от парите, тъй като много други предприятия също печелят от това (напр. търговци, транспортни фирми, ...)</p> <p>Само съставките т.е. продуктите – наричат ги също суровини – не са достатъчни, за да се изпекаат курабийки. Нуждаем се още от...</p>
	<p>идеи!</p>

	<p>Знанието как се прави нещо.</p>
	<p>Пари, за да може да се купи всичко необходимо.</p>
	<p>Помещение, където могат да се изпекат курабийките, и в което например се намира и фурната.</p>
	<p>Прибори. Какви прибори можем да видим тук? [Везна, прибор за разбиване, купа, лъжица]</p>
	<p>Хора, а тук също една мишка, които участват в работата.</p>

	<p>Юлия и Леви пекат сега свои собствени курабийки. Юлия иска непременно да ги украси с мармалад и марципан. Да си печеш сам нещата е по-евтино и доставя при това и много повече удоволствие!</p> <p>[Попитайте защо курабийките от магазина са по-скъпи от тези, които сами си печем. Трябва да се плаща на сътрудници, за наем на магазина, ...]</p> <p>Обобщете още веднъж всичко, което е необходимо, за да се изпекат курабийки и да се даде живот на собствените идеи.</p>
	<p>[Повторете още веднъж отделните елементи (производствените фактори), необходими, за да накараме собствените ни идеи да заработят.]</p> <p>[Попитайте защо готовите курабийки струват повече отколкото отделните продукти. В курабийките са вложени идеи, работно време, ... и след обработката им продуктите са по-вкусни от отделните съставки.]</p>
<p>Желаните от мен курабийки</p> 	<p>Вече сме в края на историята. В книжката с историята на Юлия и Леви е оставено място, за да нарисувате желаната от вас курабийка. Би било много добре, ако можете и сами да я изпечете.</p> <p>Вашата желана курабийка може да бъде нарисувана в работната тетрадка или на отделен лист хартия. Ако са на отделен лист рисунките може да бъдат закачени в класната стая.</p> <p>Видалния случай децата действително реализират идеите си (вкъщи или - ако е възможно - в училище).</p> <p>[Попитайте децата и за съставките, които в никакъв случай не трябва да липсват в любимите им курабийки и как биха ги украсили.]</p> <p>[Задайте им въпроси поради какви причини биха могли да възникнат проблеми при реализирането на идеите (недостиг на ресурси). Липса на пари за закупуване на продуктите, продуктите не могат да се закупят във всеки магазин и не през всеки сезон. Никой възрастен няма време да помогне, липсват материали...]</p>

Empathy Challenge

Моите чувства, твоите чувства – езикът на жирафа

Никога не е рано децата да се научат да проявяват емпатия в общуването с другите. С помощта на богата палитра от упражнения, задачи и игри децата се научават да дават израз на своите чувства и нужди и да ги разпознават у другите. По този начин децата поемат пътуване към повече внимателност и научават някои основни неща от ненасилствената комуникация по Маршал Б. Розенберг.

7 стъпки до целта:

- 1 Да говориш като жираф
- 2 Казваме какво чувстваме
- 3 Казваме от какво се нуждаем
- 4 Да говориш като вълк
- 5 Казваме какво виждаме или чуваме
- 6 Да слушаш като жираф
- 7 Размишлявам

Основна компетентност на предизвикателството:
Мога да съм съпричастен спрямо себе си и другите хора.

За какво става дума – идеята зад това предизвикателство

Внимателното общуване с другите води до атмосфера на признателност и зачитане в класа. Емпатията е предпоставка, за да можеш да разбираш другите хора. Ако възприемам събеседника си с емпатия, аз сменям перспективата - аз се уча да усещам какво чувства той или тя.

За да стане възможно това, децата трябва да познават по-добре своите собствени чувства и потребности, както и да ги изразяват с думи. С тази цел те учат езика на сърцето, който ние, опирайки се на *ненасилствената комуникация* на Маршал Б. Розенберг, наричаме езика на жирафа.

 Обяснителни видеа към предизвикателствата
www.youthstartchallenges.eu/A1Empathy

Предприемачески компетентности според Европейската референтна рамка www.youthstartchallenges.eu/Referenzrahmen

- Мога да възприемам с внимателност моето обкръжение с всички сетива и мога да описвам моите възприятия.
- Мога да разпознавам и назовавам моите чувства и потребности.
- Мога да слушам внимателно и да задавам допълнителни въпроси дали съм разбрал всичко правилно.
- Мога да разпознавам чувствата и потребностите на другите и да се отнасям съпричастно към тях.
- Мога да разпознавам моите силни страни и не допускам грешките ми да ме обезсърчат.
- Мога да планирам внимателно несложни проекти и да обмислям последиците от тях.
- Мога да използвам моите силни страни, за да си поставя мотивиращи цели.
- Мога да установя как да уча най-добре.

Проверка на компетентностите

Стъпка 7: Самооценка на придобитите компетентности (с помощта на въпросници); рефлексия за собствената работа и дефиниране на лични учебни цели.

Подготовка за всички работни стъпки:

Учители: Като въведение да се изгледат двете обяснителни видеа за предизвикателството.

Деца: Всички деца получават работната тетрадка с упражненията към отделните работни стъпки. Изпълнете упражненията с децата.

Винаги когато видите този символ, използвайте куклите за пръсти. Важно: Моля, не използвайте жирафа и вълка като двойка противоположности за правилно и неправилно (обяснение стр. 70).

Информирайте родителите респ. настойниците за въвеждането на езика на жирафа в класа. Информация за родителите е включена в работната тетрадка за децата, както и в материалите за копиране от стр. 25.

Подробно предложение за дидактическата реализация на предизвикателството ще намерите в плана от стр. 55. В следващите „7 стъпки“ е направен кратък преглед на предизвикателството, както и за това как можете да използвате упражненията от работната тетрадка в обучението. **Заглавията на упражненията са написани в розово и маркирани с „У“.** В подробния план на урока има препратка към краткия обзор, само когато липсват съответни упражнения в работната тетрадка за децата.

Да говориш като жираф

Подготовка: Подготвят се фразеологични изрази на тема „Сърце“ на картончета (Указание в материалите за копиране, Шаблон 2); евентуално снимка на жираф; 1-2 сини кърпи за физическото упражнение; голям лист хартия.

- a. Въведение в темата
 У: **Език, който идва „от сърцето“** (предложение: виж плана на урока)
- b. Асоциации за сърце:
 У: **Кой живее в твоето сърце?**
 У: **Медитация за сърце**
 У: **Фразеологични изрази на тема сърце** (виж Шаблон 2)
- c. Представяне на жирафа (Предложение: виж плана на урока)
- d. Физическо упражнение „Ние се превръщаме в жирафи, слонове и газели“ (виж плана на урока)
- e. Въвеждане в езика на жирафа (Предложение: виж плана на урока)
- f. Направете плакат на тема „Езикът на жирафа“
 У: **Така говори жирафът** (шаблон на жираф за плаката – Шаблон 3)
- g. Ние учим езика на жирафа (= Информация за родители)

Тези 4 ключа на ненасилствената комуникация, които се изучават в настоящето предизвикателство, децата могат постепенно да изработят сами след тяхното въвеждане.

Те могат да изработят отделен плакат с връзката ключове или пък такъв с жирафа, който носи връзката ключове на врата си. Това може да бъде направено по време на или като завършек на проекта.

Изработените ключове децата биха могли да занесат и у дома, за да бъдат включени и родителите в проекта „Езикът на жирафа“.

Рисунки или шаблони за 4-те ключа на ненасилствената комуникация и за връзката ключове на жирафа са включени като шаблони 4 и 5 в материалите за копиране.

Казваме какво чувстваме

Подготовка: Шаблони номер 6 (лица, изразяващи чувства), 8 (картончета с чувства) и 9 (думи за чувства) се копират необходимия брой пъти, за да могат децата в групите да работят добре с тях; картончетата се изрязват и евентуално ламинират; Шаблон 7 (шаблон за зар с мимики) се копира желания брой пъти; твърд картон и лепило; за всяко дете от класа по една дървена щипка; музика, подходяща да се изразят чрез танц различни чувства (напр. „Петя и вълкът“ от Сергей Прокофиев или саундтрака към „Книга за джунглата“ ...)

- a. Въвеждане в темата (вж. План на урока)
- b. Изразяваме чувства с тялото си:

У: **Твоето тяло казва какво чувстваш**

- c. Изразяваме чувства с лицето си:
 У: Твоето лице казва какво чувстваш
 У: Играй със зара с мимиките
 У: Направи свой собствен зар с мимики
- d. Вглеждам се дълбоко в себе си
 У: Твоите чувства оформят твоето тяло (за още упражнения виж плана на урока)
 У: „Чуваме“ чувства и ги танцуваме
- e. Изразяваме чувства с думи: У: Как се чувстваш?; У: Думи за твоите чувства; У: Кои чувства виждаш?
- f. Думи, които обвиняват някого (обяснение и предложени решения в плана на урока)
 У: За себе си ли говориш или обвиняваш някого?
- g. Изработване на Часовник на чувствата от картончетата с чувства

У: Часовник на чувствата

Казваме какво ни е необходимо

Подготовка: Часовник на чувствата, карти с чувства; карти за потребностите (Шаблон 10) се подготвят за класа в необходимия брой (копиране, изрязване, ламиниране); 1 комплект карти за потребностите се състои от:

- 12 картинки с 12 обяснения на гърба (копират се двустранно)
- 12 карти с една дума за потребности
- 12 карти с по едно изречение за потребности

12-те карти за потребности се копират и за часовника на нуждите; за всяко дете в класа по още една дървена щипка за простиране;

- a. Думи и картини, които описват какво ми е необходимо:
 У: Карти на потребностите: намери думи за това, което ти е необходимо
- b. Думи и картини, описващи какво ми е необходимо; Часовник на нуждите:
 У: Разбери какво се крие зад твоите чувства
 У: Часовник на нуждите

- c. Чувствам се така, защото ми е необходимо нещо
 У: Картина на желанието: рисувам картина на задоволена нужда
 У: Игра за отгатване на потребности (предложения за решение в плана на урока)
 У: Пътищата към задоволяване на потребността (предложения за решение в плана)
 У: Ясни, точни и изпълними молби (предложения за решения в плана)
 У: Какво ти е необходимо?

Да говориш като вълк

Подготовка: Шаблон 11 (всяко дете получава копие с поне едно вълче изречение); Шаблон 12 (копира се толкова пъти, че към всяко изречение на вълка да се разпредели подходящо изречение на жирафа); ев. кукли за пръсти на вълк и жираф

- a. Въвеждане на вълка (виж плана на урока) Представяне на вълка в нас като приятел, който внимателно охранява нашето вътрешно богатство – нашите потребности. Когато ръмжи, той иска да покаже, че една или повече от тях не са задоволени. (за повече обяснение виж плана на урока от стр. 70)

7 стъпки до целта

Empathy Challenge

У: Запознай се с вълка в теб

У: Научи се да слушаш вълка в теб

b. Запознаване с езика на вълка:

У: Така говори вълкът в теб

У: Ще разпознаеш ли изреченията на вълка?

c. Упражнение за отпускане: Вълкът се успокоява (виж плана на урока)

d. Жирафът идва (виж плана на урока):

У: Да се намери за всяко изречение на вълка съответно на жирафа
(Решенията са в плана на урока)

Казваме какво виждаме или чуваме

Подготовка: Отхапан плод (напр. ябълка), намачкана хартия и якето на учителя са върху катедрата; копира се играта с картончета „Езикът на жирафа – езикът на вълка“ (Шаблон 13), картончетата се изрязват и евентуално ламинират; ев. кукли за пръсти на жираф и на вълк;

a. Жирафът казва: Аз виждам/аз чувам..., а не: Ти си ...

У: Проявяваме внимателност, когато разговаряме един с друг

При това упражнение обърнете специално внимание на значението на думата „наблюдавам“, а именно, че човек възприема нещо чрез своите сетива, без да го оценява или съди. Накарайте децата да възприемат нещо със сетивата си и да изразят своето възприятие. Подходящи за тази цел са много от упражненията от Програмата на Youth Start за внимателност. (За още упражнения вж. плана на урока.)

b. Настолна игра „Езикът на жирафа – езикът на вълка“:

У: Кой говори - жирафът или вълкът? (Детайли за играта и решенията на упражненията в работната тетрадка и в плана)

c. Упражняваме се да говорим, проявявайки внимателност (вж. плана на урока):

У: Благодаря и оценявам вместо да хваля. (Решенията са в плана на урока)

Слушам като жираф

Подготовка: плакат с жираф; ев. лист за изрязване на уши на жираф (шаблон 14) се копира за всички деца (или им се възлага сами да ги нарисуват)

a. Ние говорим като жирафи – препратка към плаката на жирафа (вж. плана на урока)

b. Ние слушаме като жирафи

У: Упражнение за концентрация

У: Направете уши на жираф

У: Направете жираф

У: Учим се да слушаме с ушите на жирафа

У: Чуваме скрити чувства, потребности и молби

Размишлявам

У: Разсъждаваш в кръга на жирафа за какво си благодарен.

У: Запиши за какво си благодарен.

У: Въпросник за „Empathy Challenge - детективи“

У: Колко добре се справяш вече с това?

У: Няколко стъпки до твоята лична цел.

TRIO-Моделът за предприемачество

Според TRIO-модела, цялостната концепция за обучението по предприемачество, предизвикателството Empathy Challenge е отнесено към областта **Entrepreneurial Culture** (Предприемаческа култура). Тук става дума за личностно развитие: собствена инициатива, самоувереност, да проявяваш емпатия и да работиш в екип, както и да насърчаваш себе си и другите.

Продължителност на предизвикателството

За въвеждането на езика на жирафа би трябвало да се планират поне 10 учебни часа. Това може да се осъществи и в рамките на една проектна седмица. В идеалния случай това може да се реализира в рамките на една година като проект на класа или на училището. Ако искате да използвате езика на жирафа като средство за разрешаване на конфликти в класа, като превенция на тормоза или за съвместно определяне на правила, се препоръчва посещение на курсове за *ненасилствена комуникация* със сертифицирани обучители. Там можете да научите допълнителни практически приложения на езика на жирафа (вж. Възможности за квалификация“)

Предварителни знания

Всяко дете вече е преживяло ситуации, в които комуникацията е била успешна или съотв. неуспешна. Предизвикателството стъпва на този опит.

Контекст в рамките на програмата Предизвикателства на Youth Start Entrepreneurial Challenges

Всички предизвикателства на: www.youthstart.eu

Предизвикателството „A1 Empathy Challenge“ е тясно свързано с предизвикателството „A1 Be A YES Challenge“ и с „A1 Expert Challenge“. Тясна е връзката и с програмата за внимателност на „Youth Start“ (вж. „Тяло & Дух“ на www.youthstart.eu). Тъй като в идеалния случай предизвикателството се провежда като продължаващ една година проект, препоръчваме да се стартира в началото на учебната година. Предизвикателството „A1 Empathy Challenge“ служи за въведение в предизвикателствата „Empathy Challenges“ за нивата A2 и B1.

Подходящи допълнителни материали

Материалите за *Ненасилствена комуникация* по Маршал Б. Розенберг (от Сдружението на мрежата за ненасилствена комуникация Австрия): www.gewaltfrei.at/content/youthstart

Кутия със съкровища: материали за трениране на *ненасилствената комуникация* по Маршал Б. Розенберг за деца от Корнелия Шафрат www.kommherzaehlmirwas.at

Плакати за класната и учителската стаи, карти на потребностите, карти на чувствата, тетрадка с упражнения за ненасилствена комуникация, папка с всички най-важни постановки на *ненасилствената комуникация* и други материали за изучаване и тренинг на *ненасилствената комуникация*:

www.visfera.com (Материали на немски, английски и други езици)
www.echt.info (за потребители в Австрия)

Ние учим езика на жирафа

Информационен лист за родители и учители

*Искаш да си прав или да имаш добри отношения? Не можеш да имаш и двете заедно.
Маршал Б. Розенберг*

Американският психолог Маршал Б. Розенберг (1934–2015) разработва ненасилствената комуникация, за която използва като символи езика на жирафа и езика на вълка.

Като сухоземно животно с най-голямо сърце жирафът дава името на чувствителния език на сърцето. На този език ние можем честно и ясно да формулираме както нашите чувства и потребности, така и да попитаме за чувствата и потребностите на другите. Ние използваме думи, които ни свързват.

Чрез езика на вълкание също формулираме нашите потребности, но като използваме думи, които създават затруднения да бъдеш разбран или да разбереш другите. говорим на този език, когато искаме да оскърбим, нараним, обидим, накажем, наградим или похвалим другите. Дори когато искаме да сме прави, когато търсим виновни или ласкаем някого, ние използваме езика на вълка. Подобно е положението и когато отсъждаме кое е правилно и кое не, или когато има победители и победени.

*Всяка форма на насилие е трагичен израз на неудовлетворени нужди.
Маршал Б. Розенберг*

Маршал Б. Розенберг е участвал по цял свят като медиатор в разрешаването на много конфликти. При тази си дейност той е установил какво е полезно за успешната комуникация и разрешаването на конфликти:

- Казвам какво виждам/чувам като не оценявам и не интерпретирам.
- Формулирам собствените си чувства и потребности, без да упреквам или критикувам моя събеседник.
- Формулирам молби (вместо заплахи, манипулации или изнудване).
- Изразявам признателност, без да хваля или лаская човека отсреща.
- Не приемам лично упреци, критика и изисквания, а се опитвам да разбера чрез разбиращо слушане какви неудовлетворени нужди се крият зад думите на човека отсреща.
- Смятам, че всичко, което прави човек е опит да задоволи собствените си нужди.

В комуникативното поведение на всеки човек се откриват части от езика на жирафа и на вълка.

Характеристики на езика на вълка	Характеристики на езика на жирафа
Аз съм прав, а ти не.	Аз уважавам и твоето мнение и предпочитания.
Ти си виновен.	Аз поемам своята част от отговорността.
Това е грешно/правилно. Това е лошо/добро.	Аз разграничавам наблюдение от оценка и интерпретация.
Аз изисквам нещо.	Аз моля за нещо. Отворен съм за различни възможности.
Аз те хваля. Аз те лаская.	Изразявам моята признателност и благодарност.
Заплашвам те. Изнудвам те с награда.	Аз казвам как се чувствам и от какво се нуждая.

4 Ключове на ненасилствената комуникация:

Аз виждам/чувам... 	Аз казвам какво виждам/ чувам, като не давам оценка и не интерпретирам. Не казвам кой и какъв си, казвам какво виждам или чувам.
Аз се чувствам... 	Аз казвам какво чувствам, когато наблюдавам нещо конкретно. Аз говоря за себе си, а не за човека, когото наблюдавам.
Аз се нуждая... 	Уча се да разбере своята нужда, която се крие зад всяко чувство, и да я приема.
Аз желая... 	Изразявам с думи това, което желая от теб в определена ситуация и го формулирам като молба.

С тези 4 ключа ...

... мога да превода и твоите „вълчи“ изречения.

... както и да изразя моята признателност и благодарност.

Фразеологични изрази на тема „Сърце“

Указание:

1. Изрежете всички карти. Обясненията са маркирани със сърце.
2. Картите се разпределят в класа. Едно дете чете израза на глас и пита кой има съответното обяснение.
3. Обратното също е възможно (първо да се прочете обяснението, а след това да се намери фразеологичният израз).

Фразеологични изрази	Обяснения
Дълбоко в сърцето си съм привързан към тази снимка.	Не искам да дам снимката.
Имаш меко сърце.	Ти си много състрадателен.
Те са едно сърце и душа.	Те са неразделни.
Сърцето му е твърдо като камък.	Той не показва никакви чувства.
Тя е безсърдечна.	Тя не изпитва състрадание.
Сърце не ми дава.	Не мога да направя това.

<p>Думите му извират от сърцето.</p>	<p>Той казва честно това, което мисли.</p>
<p>Ти имаш лъвско сърце.</p>	<p>Много си смел.</p>
<p>Подарявам ти сърцето си.</p>	<p>Обичам те.</p>
<p>Тежко ми е на сърцето.</p>	<p>Много съм тъжен.</p>
<p>Тя ми е най-скъпа на сърцето.</p>	<p>Много я обичам.</p>
<p>Сърцето ми падна в петите.</p>	<p>Хваща ме страх.</p>
<p>Той ми е на сърце.</p>	<p>Много го обичам.</p>

Шаблон за рисуване на плакат на жирафа

Жирафът пита:

Как се чувстваш?

Какво ти е необходимо?

Жирафът казва:

Аз виждам/ чувам ...

Чувствам се ...

Нуждая се ...

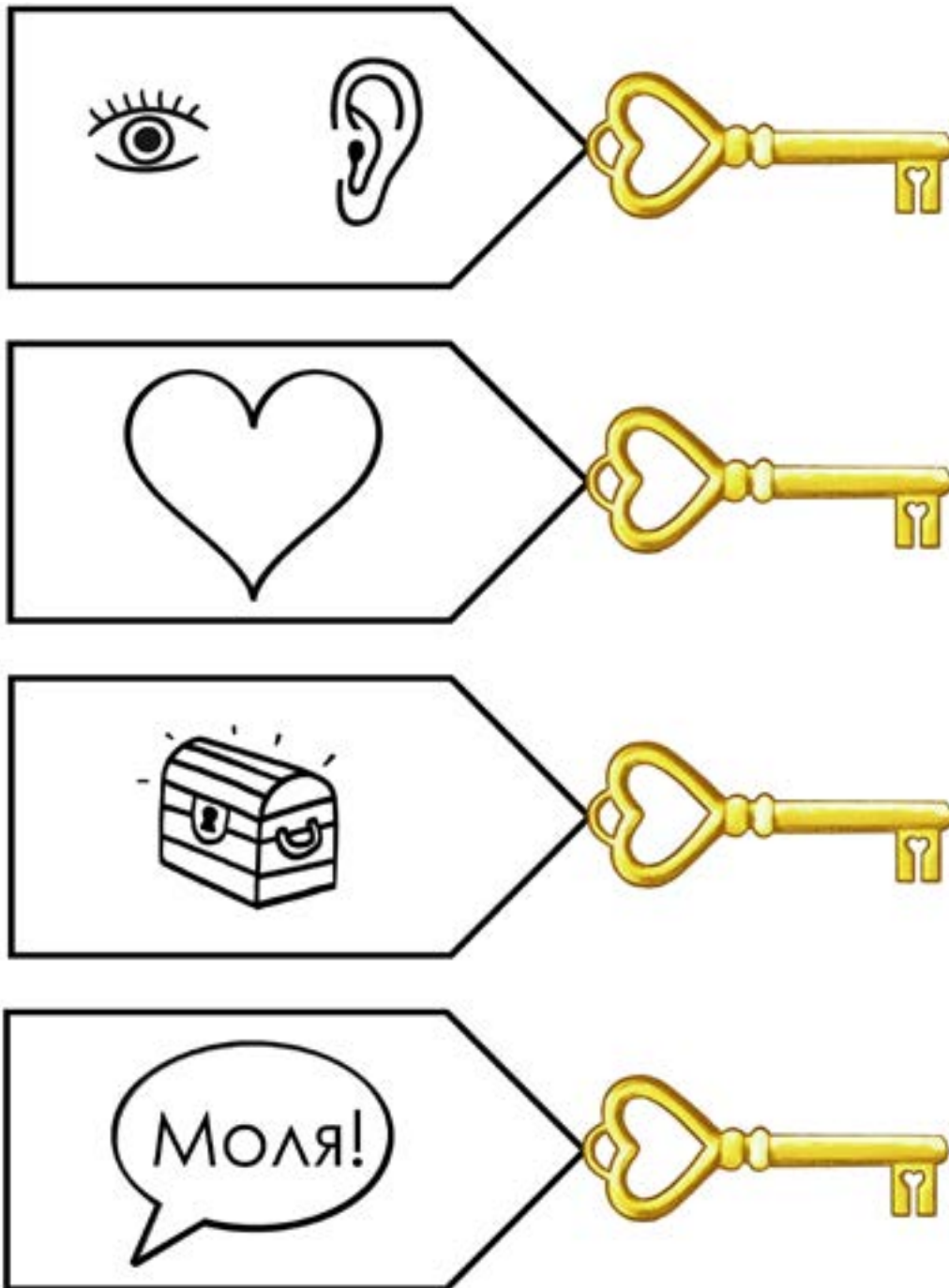

Моля те ...

Благодаря!

4-те ключа на Ненасилствената комуникация по М.Б. Розенберг

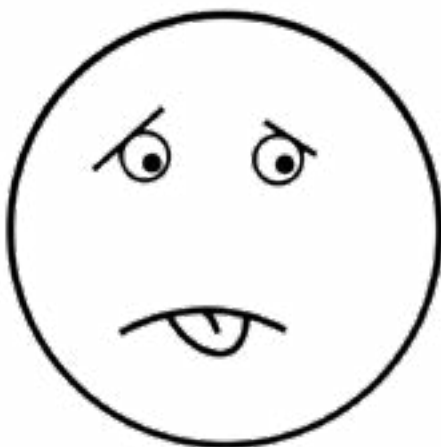
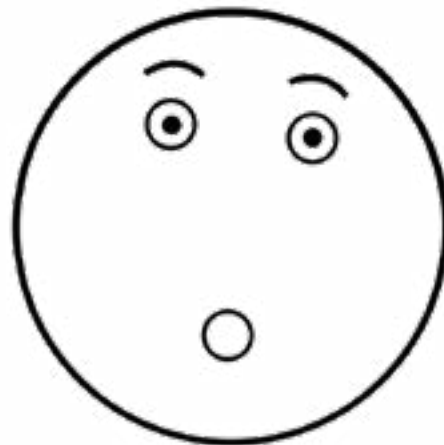

Връзката ключове на жирафа

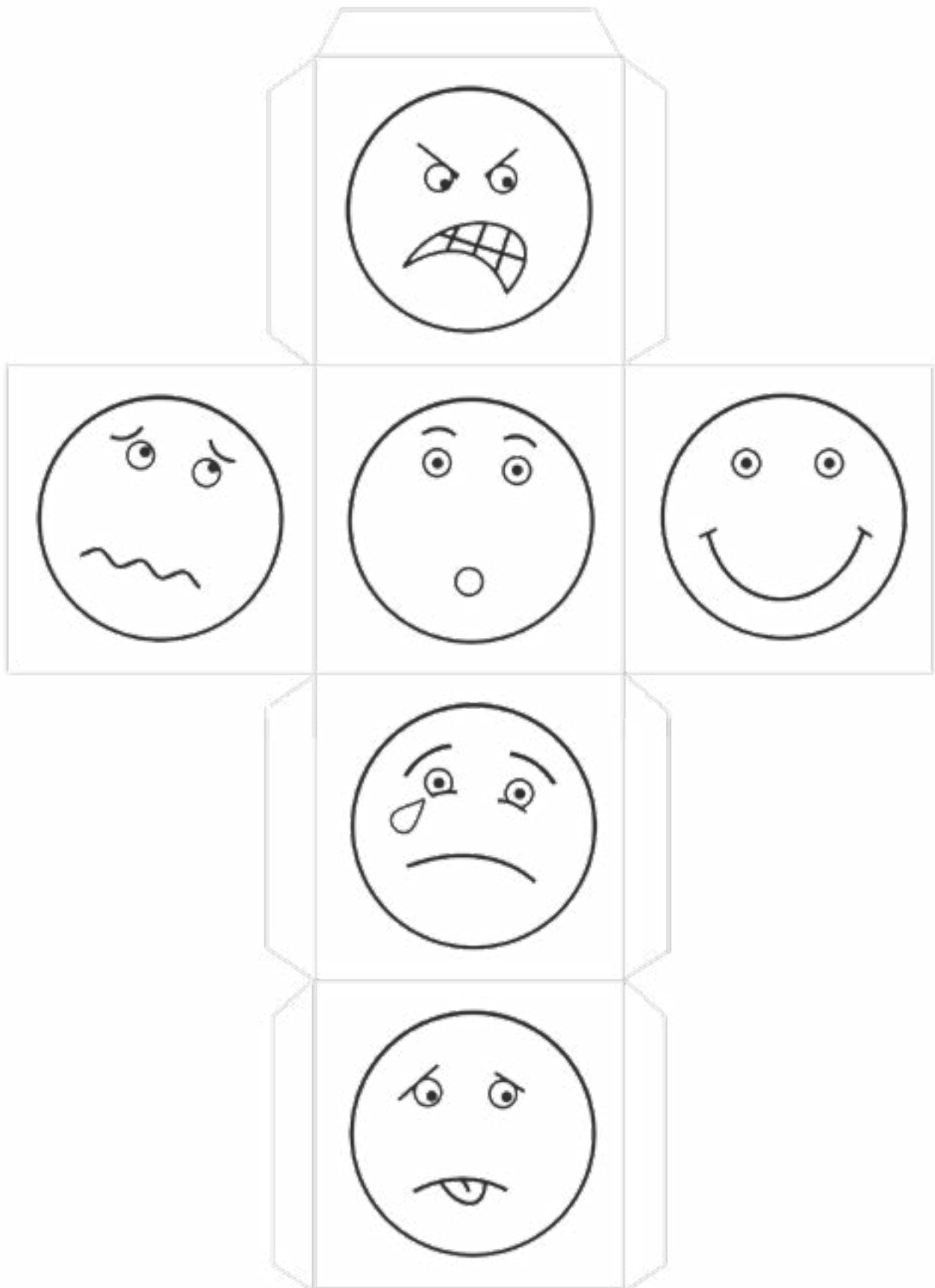

Лица, изразяващи емоции

Шаблон за изработване на зар с мимики

2 Карти с емоции

Думи за моите чувства

Чувствам се така, когато имам онова, от което се нуждая в момента...

развълнуван	уравновесен	въодушевен	успокоен
окрилен	благодарен	зареден	ненапрегнат
възхитен	зарадван	удовлетворен	облекчен
очарован	свободен	весел	радостен
безгрижен	щастлив	с добро настроение	ведър
буден	обнадежден	силен	мотивиран
бодър	смел	любопитен	оптимистичен
спокоен	сигурен	изненадан	необременен
жизнерадостен	влюбен	доволен	уверен

Подбрани чувства при удовлетворени нужди, Розенберг 2013

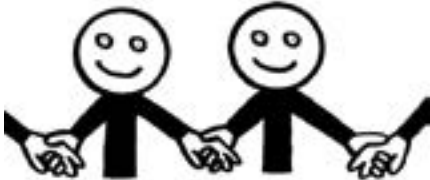

Чувствам се така, когато нямам онова, от което се нуждая в момента ...

страхлив	раздразнен	отвратен	напрегнат
изнервен	потиснат	загрижен	засегнат
объркан	самотен	възмутен	разочарован
изтощен	уплашен	разтърсен	отегчен
безпомощен	подразнен	уморен	обезсърчен
нервен	тъжен	нетърпелив	нещастен
неспокоен	несигурен	недоволен	разстроен
обезверен	отчаян	гневен	ядосан

Подбрани чувства при неудовлетворени нужди, Розенберг 2013

Карти с нужди

<p>1</p> 	<p>4</p>
<p>2</p> 	<p>5</p>
<p>3</p> 	<p>6</p>

<p>4 – Общност Съпринадлежност Сътрудничество Принос</p> <p>Искам да правя нещо заедно с други. Искаш ли да си част от тях? Важно ли е за теб да участваш? Искаш ли другите да работят с удоволствие с теб? Искаш ли да правиш нещо, което носи радост на някой друг?</p>	<p>1 – Самоопределяне Свобода Независимост Възможност да избираш</p> <p>Искам да определям сам какво да правя. Желаете ли да те питат дали искаш това? Искаш ли да е (също така) важно какво искаш? Искаш ли ти да решаваш с кого ще играеш/работиш? Искаш ли да имаш избор?</p>
<p>5 – Спокойствие Мир Хармония в помещението</p> <p>Необходимо ми е спокойствие. Трябва ли ти време за почивка? Искаш ли да работиш/играеш/ да можеш да правиш нещо на спокойствие? Необходимо ли ти е място, където е спокойно? Искаш ли да имаш място за теб и за твоите вещи?</p>	<p>2 – Съчувствие Емпатия Разбиране Съжаление</p> <p>Необходимо ми е някой да разбира как се чувствам. Искаш ли другите да разберат какво си имал предвид? Искаш ли да има някой при теб, когато не се чувстваш добре? Искаш ли да имаш някой до себе си? Нужен ли ти е някой, който да те изслушва?</p>
<p>6 – Помощ Подкрепа Зачитане Загриженост</p> <p>Необходима ми е помощ. Нуждаеш ли се от подкрепа? Желаете ли другите да се съобразяват с теб? Искаш ли някой да се грижи за теб?</p>	<p>3 – Сигурност Ред & Структура Стабилност</p> <p>Искам всички да бъдат добре обгрижвани и да са в безопасност. Искаш ли да си добре защитен? Искаш ли да си ориентиран? Би ли се радвал, ако всичко, което харесваш, остане непроменено? Желаете ли някой да се грижи за теб?</p>

 <p>7</p>	 <p>10</p>
 <p>8</p>	 <p>11</p>
 <p>9</p>	 <p>12</p>

<p>10 – Въздействие Да усещаш собствената сила Съграждане Креативност</p> <p>Бих искал да видя ефекта от моите действия. Искаш ли да усещаш силата си? Искаш ли да изградиш нещо сам или с другите? Важно ли е за теб другите да се вслушват в теб? Трябва ли другите да видят на какво си способен ти?</p>	<p>7 – Близост Любов Да се чувстваш „добре дошъл“ Усещане за уютност Доверие</p> <p>Искам някой да е близо до мен и да ме подкрепя. Искаш ли другите да се радват на присъствието ти? Желаеш ли да се чувстваш добре приет? Искаш ли да усещаш, че някой те харесва?</p>
<p>11 – Смисъл Яснота Разбиране Учене и израстване</p> <p>Искам да разбирам защо трябва да направя нещо. Искаш ли да разбереш за какво точно става дума? Трябва ли това, което правиш, да има смисъл според теб? Искаш ли да изпробваш нещо ново? Нуждаеш ли се от по-голямо предизвикателство?</p>	<p>8 – Празници Игра & Забава Красота & Удоволствие</p> <p>Искам да празнувам и да се радвам заедно с другите на нещо. Обичаш ли да играеш и да се забавляваш? Искаш ли нещата да са такива, каквито ти харесват/по твой вкус? Нуждаеш ли се от разнообразие? Нуждаеш ли се от забавление и безгрижие?</p>
<p>12 – Физически комфорт Ядене & Пиене Движение & Релаксация Здраве</p> <p>Нужно ми е нещо да ям и да пия. Нуждаеш ли се от движение? Искаш ли да имаш някога време за истинска почивка? Важно ли е за теб да бъдеш здрав?</p>	<p>9 – Признателност Равнопоставеност Признание</p> <p>Искам да бъда ценен от другите. Искаш ли да си толкова ценен колкото останалите? Важно ли е за теб за всички да важат едни и същи неща? Искаш ли отношението към всички да е еднакво?</p>

4 Общност	1 Самоопределяне
5 Спокойствие	2 Състрадание
6 Помощ	3 Сигурност

10 Въздействие	7 Близост
11 Смисъл	8 Празници
12 Физически комфорт	9 Признателност

<p style="text-align: right;">4</p> <p style="text-align: center;">Искам да правя нещо заедно с други хора.</p>	<p style="text-align: right;">1</p> <p style="text-align: center;">Искам сам да определям какво да правя.</p>
<p style="text-align: right;">5</p> <p style="text-align: center;">Нуждая се от спокойствие.</p>	<p style="text-align: right;">2</p> <p style="text-align: center;">Необходимо ми е някой да разбира как се чувствам.</p>
<p style="text-align: right;">6</p> <p style="text-align: center;">Необходима ми е помощ.</p>	<p style="text-align: right;">3</p> <p style="text-align: center;">Искам всички да са добре обгрижвани и да са в безопасност.</p>

<p>10</p> <p>Искам да мога да въздействам и да променя нещо.</p>	<p>7</p> <p>Искам някой да е близо до мен и да ме подкрепя.</p>
<p>11</p> <p>Искам да разбирам защо трябва да направя нещо.</p>	<p>8</p> <p>Искам да празнувам и да се радвам на нещо заедно с другите.</p>
<p>12</p> <p>Необходимо ми е да хапна или да пийна нещо.</p>	<p>9</p> <p>Искам да бъда ценен за другите.</p>

Изречения на вълка

Това е подло! Не бива да се буташ напред!

Искам да съм прав.

Заради теб закъсняхме днес сутринта.

Обвинение – обвинявам те.

Ако не ми дадеш гумено мече, няма вече да сме приятели.

Заплаха – аз те заплашвам.

Ако ми дадеш гумено мече, си ми най-добрата приятелка.

Шантаж с награда – изнудвам те с обещание за награда.

Ти си свидлив. Никога не ми даваш да опитам от твоята закуска.

Обвинение – аз те обвинявам.

Ти си толкова мила приятелка! Винаги ми даваш да опитам от закуската ти.

Ласкателство – аз те лаская.

Толкова си добър! Страхотно е, че ми помогна днес!

Похвала – аз техваля.

Това е една идиотска игра, казах ти го предварително!

Искам да съм прав. 45

Изречения на вълка

Заради теб не разбирам за какво става дума сега – само защото си толкова шумен!

Упрек – аз те упреквам.

Ако не ми разрешиш и аз да играя, няма да те поканя на рождения си ден.

Заплаха – аз те заплашвам.

Ако ми разрешиш и аз да играя, ще те поканя на рождения си ден.

Шантаж – изнудвам те с обещание за награда.

Толкова си глупав! Не можеш дори да обясниш правилно изчислението!

Обида – аз те обиждам.

Много по-умен си от Флориан! Винаги ми обясняваш всичко.

Ласкателство – лаская те.

Ти си много старателна ученичка!

Похвала – аз те хваля.

Изречения на жирафа

Искам да се кача спокойно на автобуса.

Искам да съм навреме в училище. Били могъл утре сутринта да побързаш?

Обичам гумени мечета, ще ми дадеш ли, моля, едно от твоите?

Обичам гумени мечета, ще ми дадеш ли, моля, едно от твоите?

Твоята закуска ми изглежда толкова добре! Ще ми дадеш ли малко?

Благодаря, че ми даде малко от твоята закуска. Беше много вкусна!

Благодаря, че ми помогна днес с простирането на дрехите.

Изречения на жирафа

**Тази игра не ми харесва. Следващата
ще избира аз – съгласен?**

**Това, което учим в момента, ме
интересува. Би ли могъл да бъдеш
потих?**

**Играта, на която играете, ми харесва.
Бих участвал с удоволствие. ОК ли е
за вас?**

**Играта, на която играете, ми харесва.
Бих участвал с удоволствие. ОК ли е
за вас?**

**Не разбирам това изчисление, трябва
ми помощ. Би ли могъл, моля, да ми го
обясниш?**

**Благодаря, че ми обясни това. Толкова
много ми помогна!**

**Радвам се, че днес в часа ти се
изказа три пъти.**

Настолна игра: Кой говори – жирафът или ВЪЛКЪТ?

Езикът на жирафа

Езикът на вълка

Когато те изпита учителката, ти каза, че „ $6+2=9$ “.

Изобщо не можеш да смяташ!

Видях, че днес си донесъл ядки за закуска. Аз не харесвам ядки.

Ти постоянно носиш отвратителни неща за закуска.

<p>Ти си почти толкова висок колкото е по-малкият ми брат.</p>	<p>Ти наистина си много нисък.</p>
<p>Беше ми много приятно, че играхме заедно последните три междучасия!</p>	<p>Ти си ми най-добрата приятелка!</p>
<p>Днес ти дойде в 9 часа, а аз те чаках още от 8 часа.</p>	<p>Ти винаги закъсняваш!</p>
<p>Чух как каза на учителя, че вчера съм дърпал Ингрид за косата.</p>	<p>Ти си подъл, днес ме натопи пред учителя!</p>
<p>Като те попитах дали може и аз да играя, ти каза „Не!“</p>	<p>Ти си винаги така несправедлив с мен!</p>

Изработваме уши на жираф

Указание:

1. Нарисувай две уши и две рога върху кафяв лист хартия.

2. Нарисувай два кръга върху жълта хартия.

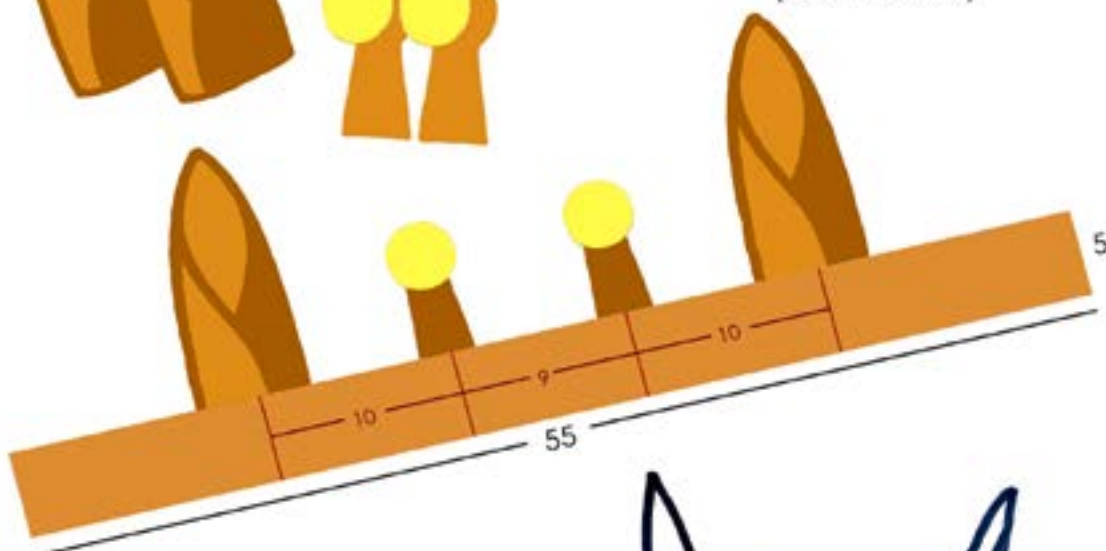
3. Изрежи всички фигури.

4. Залепи ушите в основата, а жълтите точки върху рогацата.

5. Залепи всичко върху хартиена лента (55см x 5 см)

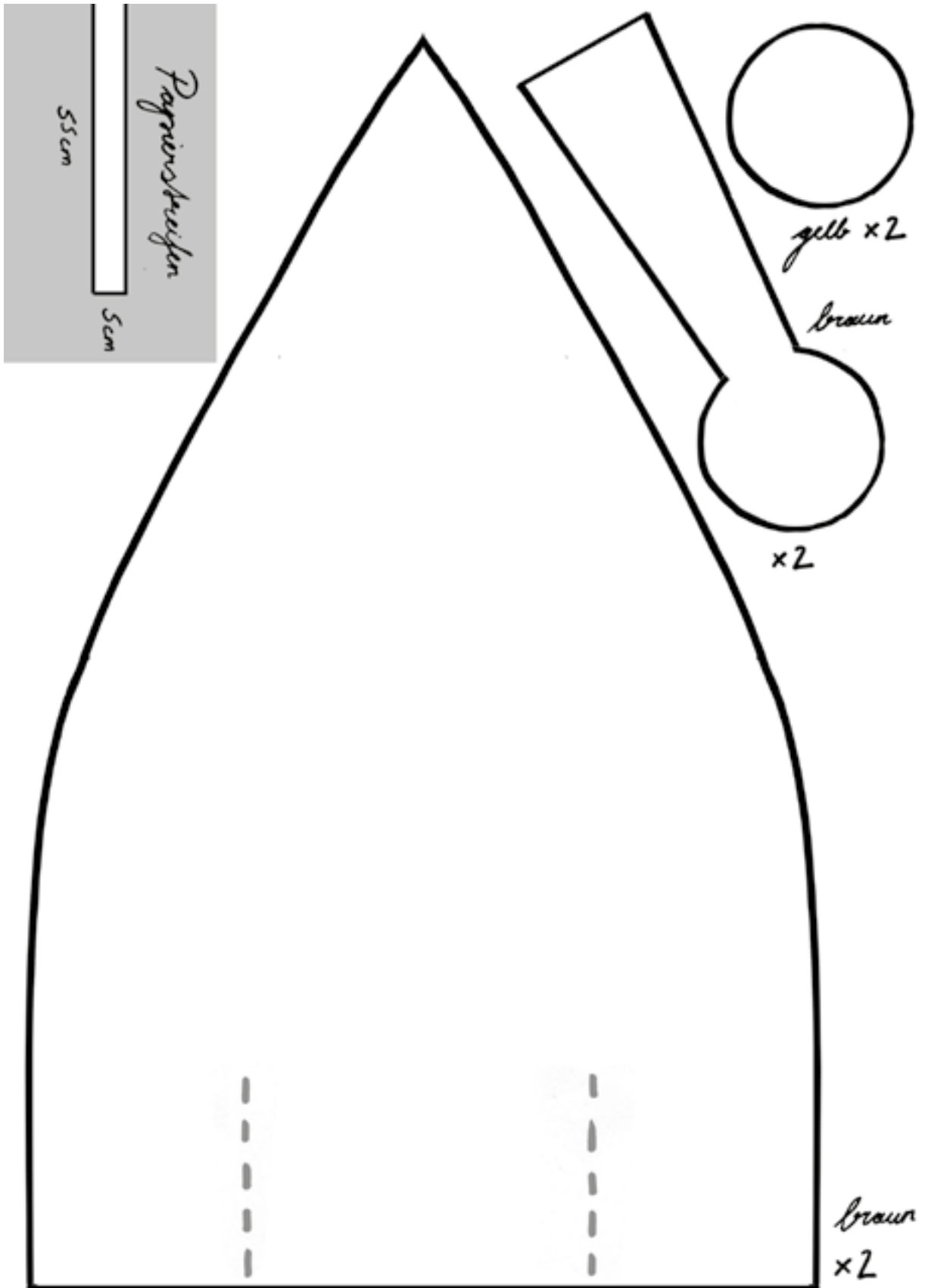

6. Залепи двата края на лентата и си сложи короната на жираф.

Шаблон за изрязване – уши на жираф

Изработване на жираф

Указание за изработване на собствен жираф:

Изработване на жираф:

1. Нарисувай жираф върху част от картон.

2. Оцвети жирафа с флумастри или с цветни моливи.

3. Изрежи жирафа с ножица.

4. Прикрепи тънка дървена пръчка на гърба на твоята фигура. Най-добре се получава, когато използваш няколко ленти тиксо, за да е стабилно закрепването.

Забавлявай се с твоя
жираф!

Шаблон за изрязване на жираф

Говорим като жирафи

а. Въвеждане в темата ¹

Учим се как да се отнасяме помежду си с внимание и уважение. За да успеем ни е необходим език, който не обижда никого и който ни кара да се чувстваме добре. Това е езикът, който „извират от сърцето“ ²

У: Език, който извират „от сърцето“

б. Асоциации на тема „Сърце“

Учителят показва сърцето, което е донесъл (напр. изрязано от хартия): Къде е твоето сърце? Знаеш ли как изглежда то? Какво прави твоето сърце? Какво би могло да означава фразата: Нещо идва „от сърцето“?

Импулси и идеи по темата „Сърце“:

Вариант 1: У: Кой живее в твоето сърце?

Деца получават задача да нарисуват едно сърце. Те пишат или рисуват кой или какво „живее в сърцето им“, когато се чувстват добре. Рисунките се окачват на въжence.

Вариант 2: Физическо упражнение: У: **Медитация за сърце** – седнете удобно, затворете очи, почувствайте сърцето си, бройте ударите на сърцето, мислете за нещо хубаво, след това обсъдете в класа

Вариант 3: У: **Фразеологични изрази на тема „Сърце“:**

Попитайте децата дали познават изречения или понятия, в които присъства думата „сърце“, напр.:

Тя има голямо сърце. Той има меко сърце. Сърцето му е кораво като камък. Тя е най-скъпа на сърцето ми. Той няма сърце. Тя е безсърдечна. Той ми е в сърцето. Сърцето ми пада в петите.

Раздават се картите с фразите и картите със съответните обяснения. (вж. Шаблон за копиране 2). Всички деца получават карти. Едно дете прочита на глас един израз: Кой може да обясни какво означава той? Кой има картата с обяснението? Съвпадащите карти се поставят една до друга на дъската. Като алтернатива на играта с картите индивидуално или в работа по двойки може да се направи упражнение 4 Фразеологични изрази на тема „Сърце“. Упражнението е подходящо и за преговор у дома.

¹ Целта на настоящия учебен материал е да научи децата на уважително, емпатично и внимателно общуване. Намираме за изключително подходящи и четирите ключа на ненасилствената комуникация (съкратено GFK). За задълбочаване по темата препоръчваме посещенията на курсове при сертифицирани специалисти (вж. <https://www.gewaltfrei.at/content/youthstart>) и посочените книги по темата, изброени в рубриката „Източници“ или „Допълнителна литература“).

² Формулировките са само предложения. Важното в случая е да се запознаят децата със смисъла и ключовите понятия. Всеки учител познава децата в класа и тяхното езиково ниво и може найдобре да адаптира предложеното към ситуацията. При повече предложени варианти идеята е да има възможност за подходящ избор.

с. Въвеждане на жирафа

Кое от сухоземните животни има най-голямото сърце?

Показва се снимка на жираф и се обяснява, че той се нуждае от голямото си сърце, за да може кръвта да се изпомпва през дългата шия до главата

Къде живеят жирафите? Кои други животни живеят там? С какво се хранят жирафите? Изяждат ли жирафите храната на други животни?

д. Физическо упражнение „Превръщаме се в жирафи, слонове и газели“

На пода се постилат сини кърпи, които имитират вода.

Част от децата изпълняват ролята на жирафи и се движат на пръсти в стаята. Те изпъват възможно най-много врат и се правят на големи. Други деца се движат като слонове или газели.

Слоновете и газелите търсят вода. Жирафите могат да виждат по-далеч от другите животни.

Децата-жирафи се подканят да помогнат на слоновите и газелите в намирането на водоизточник. Те трябва да разговарят приятелски и мило помежду си и с другите животни.

Могат да се чуят следните изречения:

Здравей! Как се чувстваш като слон? Търсиш ли нещо? Газела, нужна ли ти е помощ? Много съм жаден, сигурно и ти. Виждам място, където има вода, не е много далеч. Да ти покажа ли пътя?

е. Запознаване с езика на жирафа

Езикът, който идва от сърцето, носи името на сухоземното животно с най-голямото сърце: език на жирафа.

Когато говорим на езика на жирафа, ние питаме:

Как се чувстваш?

Ние питаме: От какво се нуждаеш?

Ние казваме как се чувстваме.

Ние казваме от какво се нуждаем.

ф. Изработване на плакат със заглавие „Езикът на жирафа“

У: Така говори жирафът

Децата рисуват на голям лист хартия жираф с голямо сърце; като образец може да се използва Шаблон за копиране 3. Върху плаката се написват следните изречения на жирафа:

Как се чувстваш?

От какво се нуждаеш?

Чувствам се ...

Нуждая се от ...

До изреченията се залепват или рисуват (Шаблон за копиране 4) ключовете на жирафа с ключодържатели с формата на сърце (Аз се чувствам ...) и кутия със съкровища (Нуждая се ...). Върху плаката се оставя място за още понятия, които ще бъдат въведени в по-късен момент. На плаката е написано следното (вж. Шаблон 3):

Жирафът пита: Как се чувстваш?

От какво се нуждаеш?

Жирафът казва:.....(свободно място за „Аз чувам/виждам...“ – сравни стъпка 3)

Аз се чувствам ...

Аз се нуждая ...

..... (свободно място за „Аз те моля ...“ – сравни стъпка 3)

..... (свободно място за „Благодаря!“ – сравни стъпка 7)

Плакатът се поставя в класната стая.

Информация за родителите е поместена в работната тетрадка за децата на стр. 23 и 24 (Учим езика на жирафа). Помолете децата да дадат на родителите си да прочетат двете страници.

Четири ключа на ненасилствената комуникация, които се изучават в това предизвикателство, могат да бъдат представени и в самото начало. Децата могат да изработят самостоятелно един след друг ключовете веднага след като се въведе нов ключ. Друга възможност е да се окачат на стар ключ съответните ключодържатели. Шаблони за рисуване или копиране за всички ключове с ключодържатели, за връзката ключове на жирафа и жираф с връзка ключове можете да намерите в шаблони за копиране 4 и 5. Ключовете са подходящи да бъдат взети вкъщи, за да бъдат включени и родителите в проекта „Езикът на жирафа“.

Казваме какво чувстваме

а. Въведение

Когато разговаряме на езика на жирафа, ние говорим за нашите емоции. Казваме как се чувстваме и питаме другите как се чувстват те. Насочване към закачения на стената плакат „Езикът на жирафа“. За да използваме езика на жирафа, се нуждаем от думи за нашите чувства. Ние учим сега как да казваме съвсем точно как се чувстваме.

Изразяване на чувства с тялото

Вариант 1: У: **Тялото ти казва какво чувстваш**

Децата се приканват за следното:

Покажи с крак, че си гневен.

Покажи с колене, че си развълнуван.

Покажи с уста, че си уплашен.

Покажи с нос, че си заинтригуван.

Покажи с рамене, че си изтощен.

Покажи с ръце, че си безпомощен.

Покажи с гърди, че си горд.

Покажи с цялото си тяло, че си радостен.

Вариант 2: Демонстрирайте на децата поза на тялото, която те да имитират:
Раменете отпуснати, главата наведена надолу, ръцете отпуснати край тялото - Как се чувствате, когато стоите по този начин?
Изправени, с вдигната глава – Как се чувствате сега, стоейки така?

Вариант 3: Упражнения за фийдбек на тялото (Body-Feedback)

Между зъбите се поставя (захапва се) молив, след което моливът се задържа с устните – Вгледайте се вътре в себе си, как се чувствате?

Забележка: Студии сочат, че при захапване на молива се активират същите мускули, които са активни и когато се смеем. Затова мозъкът получава съобщение за „добро настроение“, въпреки че причината е чисто физическа.

Когато човек стиска молива с устните си, без да го захапва, се активират същите лицеви мускули както в състояние на тъга.

© Снимки: Ингрид Тойфел

d. Изразяване на чувства с лицето

Децата трябва да изразят чувства само с лицето си. За целта могат да бъдат раздадени картите с лица - Шаблони за копиране 6. Същите лица се намират в работната тетрадка за децата в шаблона за зар с мимики. Въвежда се понятието „мимика“.

У: Твоето лице казва какво чувстваш

Децата показват чувства чрез съответното изражение на лицето. Например изненада, страх, радост, гняв, тъга, отвращение.

Вариант 1: Отгатване на мимика

Децата седят в кръг. Едно дете изтегля една от картите с чувства, които лежат с лицето надолу в центъра на кръга, и изразява с лицето си чувството, което вижда на картата. Останалите деца се опитват да отгатнат показаното чувство. Детето, познало първо чувството, е следващото, което изтегля карта.

Вариант за изпълнение: детето показва чувството, което вижда на картата, не само с лицето си, а и с цялото си тяло. Останалите деца отново отгатват. Кога отгатването е по-лесно?

Указание: За играта може да е от полза, ако детето получи помощ да запише чувството от изтеглената карта, за да стане ясно на самото дете коя дума трябва да отгатнат останалите.

Вариант 2: **У: Игри със зара с мимики**

У: Направи твой собствен зар с мимики

Като вариант тук са подходящи и игри със зара с мимики. Той може да се изработи с помощта на шаблона (Шаблон за копиране 8).

При тези упражнения няма верен или грешен отговор, защото всеки човек изразява своите чувства по свой собствен начин. Тук целта е децата да се научат да обръщат внимание на сигнали на тялото, тъй като те са знаци за чувствата, които е възможно да изпитва другият човек.

d. Почувствай какво изпитваш в себе си

Следващите упражнения имат за цел да помогнат на децата да осъзнаят различните си чувства и свързаните с тях телесни усещания.

Вариант 1: **У: Твоите чувства оформят тялото ти**

Учителят към децата:

Мислете за нещо, от което се гневите. Представете си го съвсем точно. Сега затворете очи: Какво усещате в тялото си, когато мислите за това?

Мислете сега за нещо, което ви прави щастливи, и си го представете съвсем точно.

Сега затворете очи: Какво усещате в тялото си, когато мислите за това?

Вариант 2: **У: „Чуваме“ чувства и танцуваме на тях**

Подготвя се музика (напр.. „Петя и вълкът“ от Сергей Рахманинов или саундтрака на „Книга за джунглата“ или друга музика, в която има различни чувства).

Децата се оставят на въздействието на музиката и се вглеждат навътре в себе си, за да открият възникналото в тях под влиянието на музиката чувство. Слушайки музиката, те се движат така, че да изразят предизвиканото чувство с тялото си.

Към децата се отправя молба да донесат музика от вкъщи.

Вариант 3: Раздават се изрязаните карти със стик рисунки на човечета в различни емоционални състояния (карти с чувства от шаблон 8). Въвежда се понятието „жест“. Работи се по групи и за всяко човече се определя поне едно лице, изразяващо емоция – една мимика –подходяща за позата на тялото. На групите се възлага да имитират позата на тялото и мимиката.

Вариант 4: Картите със стик човечетата и с лицата, изразяващи чувства, се слагат на 2 отделни купчини с лицето надолу. Едно дете взема от двете купчини по една и се опитва да изрази комбинацията със собствените лице и тяло.

Подхождат ли си чувствата на двете изтеглени карти?

Може ли то да представи двете карти едновременно? Ако не – защо?

е. Изразяване на чувства с думи

Към всяка карта, изобразяваща чувство, децата, работейки по групи, съотнасят дума от списъка „Думи за моите чувства“ (Шаблон за копиране 9). Възможно е картите за чувствата да бъдат интерпретирани по различен начин или в групата за описанието ѝ да се изберат няколко думи. Децата няма да са запознати с всички думи от списъка думи в шаблон 9. Решете кое от понятията ще въведете, обяснете ги на всички и ги запишете (или залепете) върху плаката. Плакатите остават закачени в класната стая за по-нататъшната работа.

Внимание: Ако записвате на плаката думи за чувства, които не са в списъка, внимавайте да не включите скрита вина (виж упражнението „За себе си ли говориш или обвиняваш някого“ и обяснението за него по-долу).

У: Как се чувстваш?

Децата описват собствените си чувства, използвайки думи от списъка „Думи за твоите чувства“.

У: Думи за твоите чувства

Децата разделят картите за чувства на приятни и неприятни чувства.

У: Какви чувства виждаш?

Децата подреждат към изобразената фигура подходяща дума за чувство.

ф. Думи, които обвиняват някого

У: За себе си ли говориш или обвиняваш някого?

В това упражнение става дума за откриване на скрит упрек за вина.

Следните термини, които се използват, за да се обвинява друг човек за собствените чувства, са много често срещани. В Ненасилствената комуникация те също се наричат „псевдочувства“:

- атакуван
- нападнат
- изключен
- заплашен
- измамен
- притесняван
- принуждаван
- неразбран
- незачитан
- незабележим
- погрешно разбран
- провокиран
- изключен
- отхвърлен

Пред всяко от тези „псевдочувства“ може да се постави изречението „**Ти ме ...**“, така че да са по-лесно разпознаваеми. След началото на изречението „**Аз съм...**“, което децата упражняват да изразяват чувствата си в това предизвикателство, не можете да се вмъкне псевдочувство.

Предложения за решения

Ти...:

не ме видя
 ме нападна
 не ме разбра
 ме провокира
 ме разочарова
 ме заплаши
 ме измами
 ме принуди
 ме разбра погрешно
 ме отхвърли
 ме изключи
 ме притесни
 ме игнорира
 ме подмина

Аз съм...:

тъжен
 нервен
 обезсърчен
 изнервен
 гневен
 напрегнат
 нещастен
 отчаян
 изненадан
 объркан
 самотен
 раздразнен
 безпомощен
 разочарован

В списъка „Думи за моите чувства“ (Шаблон 9) има думи, които могат също да се добавят като продължение на изречение с начало „Ти ме ...“

Тези думи характеризират чувства и са образувани от глаголи. Например: вдъхновен, успокоен, окрилен ...

При понятия, които изразяват неприятни чувства, това може да доведе до недоразумения.

Пример за такива понятия са: разочарован, раздразнен, отегчен ...

Важно е в процеса на учене да се прави илюстрираната по-долу разлика:

Когато се използва понятие за изразяване на собствено чувство, човек говори за себе си и за своите собствени чувства.

Аз съм разочарован, защото очаквах нещо друго.

(Говоря за себе си, а не за теб.)

Ако с казаното се вменява вина на друг човек, НЕ става дума за изразяване на собственото чувство.

Аз съм разочарован, защото очаквах от ТЕБ нещо друго.

(Т.е. в момента говоря за теб, а не за себе си.)

г. Часовник на чувствата

У: Часовник на чувствата

Часовникът на чувствата помага на децата да опознаят и да се справят със собствените чувства. Те се учат да си задават въпроса: *Как се чувствам?*

Едва когато те осъзнаят собствените си чувства, хората могат да се поставят на мястото на другите, да разберат техните чувства и да попитат: *Как се чувстваш?*

Часовникът на чувствата се изработва с картите за чувства от Шаблон 8: 12-те карти се залепват върху картон така, че да се получи формата на циферблат на часовник. В центъра на циферблата се рисува сърце. До него е написано: „Така се чувствам.“ В средата може също така да се нарисува или залепи ключът на жирафа с ключодържателя със сърце (Шаблон 4).

Всяко дете получава една дървена щипка за простиране, върху която е написано името му. Когато едно дете получи въпрос как се чувства, то може да защипе с щипката си съответната карта.

По този начин стават видими чувствата на целия клас. Това е от особено голямо значение в конфликтни ситуации. Децата се учат да разбират и да уважават начина, по който се чувства другият човек.

На всяка от 12-те карти може да бъдат написани една или повече думи за чувства изобразени с илюстрациите, като решението за понятията се взема от целия клас. На мястото на една от картите може върху часовника да се залепи празна карта, която да пази място за чувство, което не е споменато в другите карти.

Казваме от какво се нуждаем

а. От какво се нуждая

С помощта на „Часовника на чувствата“ децата се насърчават към саморефлексия, като се посочва една от картите на часовника:

Имало ли е ситуация, в която и вие сте се чувствали така? Какво се случи тогава? Спомняте ли си все още защо сте се чувствали така?

Назовава се чувството, за което става дума. Ако картите върху часовника не са надписани, може да се използват отново думите за чувства от Шаблон 9, които са закачени на плакати по стените, или списъкът „Думи за моите чувства“ от работната тетрадка.

Всички заедно търсят причината за това чувство, т.е. търсят се нуждите зад това чувство. Въвежда се думата нужда/ потребност.

Чувствата зад удовлетворена нужда: това, от което се нуждая, е разбрано и изпълнено от мен и от другите. Ето защо се почувствах добре.

Чувства при неудовлетворена потребност: Това, от което имах нужда, не беше разбрано и изпълнено от мен и/ или от другите. Това беше причината да се чувствам зле.

При чувства, причинени от неудовлетворена нужда, въпросът би могъл да бъде:

- Какво ти липсваше тогава, за да се чувстваш така?
- Какво би ти било необходимо, за да се чувстваш добре?
- Може би ти е било необходимо напр. разбиране или ти би искал да правиш нещо заедно с другите?

При чувства, които изразяват удовлетворена нужда, въпросът би могъл да бъде:

- Можеш ли да си спомниш каква беше причината за това хубаво чувство?
- Кое беше онова, което те направи толкова щастлив?
- Получи ли тогава напр. разбиране?
- Някой показа ли ти колко те обича?
- Разбра ли смисъла на нещо?

У: Карти на нуждите: Намери думи за това, от което се нуждаеш

b. Думи и картини, които описват от какво се нуждая – „Часовник на нуждите”

У: Открий какво се крие зад твоите чувства.

У: Часовник на нуждите

Въвеждат се картите на нуждите (= Шаблон 10). Да се подготвят достатъчен брой карти на нуждите за класа:

- Картинки с 12 обяснения на гърба (да се копират двустранно, така че на гърба да са изписани думите за нужди и няколко обяснителни изречения съотв. въпроса)

- Карти с дума, изразяваща нужда

- Карта с едно изречение за нужда.

Посочените по-долу нужди или групи от сходни нужди са показани на 12-те карти – въпросите могат да се използват, за да се обяснят нуждите на достъпен за детето език и са поместени в работната тетрадка за децата:

1. Самоопределяне / Свобода, независимост, възможност за избор

Бих желал да определям сам какво да правя.

- Би ли желал да те попитат дали искаш това?
- Би ли желал да е важно (също) какво искаш ти?
- Желаеш ли да решаваш с кого да играеш/ работиш?
- Би ли желал да имаш избор?

2. Съпричастност / Емпатия, разбиране, съжаление

Нуждая се някой да разбира как се чувствам.

- Искаш ли другите да разбират какво си имал предвид?
- Иска ли ти се някой да е с теб, когато не се чувстваш добре?
- Искаш ли някой да е винаги до теб/ насреща?
- Нуждаеш ли се от някого, който да те изслушва?

3. Сигурност / Ред & Структура, стабилност

Искам да се грижат добре за всички и всички да се чувстват сигурни.

- Искаш ли да си добре защитен?
- Искаш ли да си ориентиран?
- Би ли желал онова, което ти харесва, да остане както си е?
- Иска ли ти се някой да се грижи за теб?

4. Общност / Съпринадлежност, сътрудничество, принос

Искам да правя нещо заедно с други хора.

- Искаш ли да си част от нещо?
- Важно ли е за теб да участваш в случващото се?
- Искаш ли другите да обичат да работят с теб?
- Искаш ли да правиш нещо, което доставя радост на друг човек?

5. **Спокойствие** / Мир, хармония, пространство
Нуждая се от спокойствие.
 Нуждаеш ли се от време за почивка?
 Искаш ли да можеш да правиш нещо на спокойствие?
 Нуждаеш ли се от място, на което е спокойно?
 Желает ли да имаш място, което е само за теб и за твоите неща?
6. **Помощ** / Подкрепа, внимание, грижа
Имам нужда от помощ.
 Нуждаеш ли се от подкрепа?
 Искаш ли другите да се съобразяват с теб?
 Искаш ли някой да е до теб?
7. **Близост** / Любав, добре приет, защитен, доверие
Искам някой да е близо до мен и да е на моя страна.
 Искаш ли другите да се радват, че си там?
 Пожелаваш ли си да си добре дошъл?
 Искаш ли да усещаш, че някой те харесва?
8. **Празници** / Игра & Удоволствие, Красота & наслада
Искам да празнувам и заедно с другите да се радвам на нещо.
 Обичаш ли да играеш и да се забавляваш?
 Искаш ли нещата да са такива, каквито ти харесват /са ти вкусни?
 Нуждаеш ли се от разнообразие?
 Имаш ли нужда от забавление и лекота?
9. **Признателност** / Равнопоставеност, признание
Да - искам съм ценен за другите.
 Искаш ли да си еднакво ценен както останалите?
 Важно ли е за теб за всички да важат еднакви правила?
 Искаш ли всички да бъдат третираны по еднакъв начин?
10. **Въздействие** / Усещане на собствената сила, съзидателство, креативност
Искам да мога да влияя.
 Искаш ли да усещаш колко си силен?
 Искаш ли да участваш в създаването или изграждането на нещо?
 Важно ли е за теб другите да се вслушват в мнението ти? Трябва ли другите да забелязват какво можеш ти?
11. **Смисъл** / Яснота, разбиране, учене и израстване
Искам да разбирам защо трябва да правя нещо.
 Искаш ли да разбираш за какво точно става дума?
 Трябва ли това, което вършиш, да има смисъл според теб самия?
 Искаш ли да опиташ нещо ново?
 Нуждаеш ли се от повече предизвикателства?
12. **Физическо благополучие** / Ядене & Пиене, Движение & Разтоварване, Здраве
Нужно ми е да ям или пия нещо.
 Нуждаеш ли се от движение?
 Искат ли ти се някога наистина да се отпуснеш?
 Важно ли е за теб да си здрав?

12-те карти с думи за нужди и изречения, които обясняват нуждите, могат да се използват като настолна игра. Те са поместени и в работната тетрадка за децата.

За целта копирайте картинките от картите за нуждите втори път и ги залепете така, че да прилича на циферблат на часовник. Картите могат да бъдат надписани и с понятията за съответната нужда.

В средата на часовника нарисуйте ковчеже за скъпоценности. В центъра можете да изберете да нарисувате или да залепите ключовете на жирафа (шаблон 4). До изображението трябва да пише: „Нуждая се от това.“

Обяснение на символа ковчеже за скъпоценности:

Изработихме сами „Часовник на нуждите“. Този часовник показва какво очакваме един от друг. За всичко, от което се нуждаем да получим от другия, избираме ковчежето:

Не е лесно да открием какво се крие зад нашите чувства. Нашите нужди са скрити дълбоко в нас като в добре заключено ковчеже за скъпоценности, ключът за което притежаваме само ние самите. Точно затова си задавай възможно най-често въпроса как и защо се чувстваш така в момента. Така ще разбереш от какво се нуждаеш в момента и можеш да го споделиш с другите.

Часовник искаме също да научим да откриваме от какво се нуждаят другите, което могат да получат от нас, т.е. какви нужди крият те в тяхната съкровищница.

Всяко дете получава по още една щипка за пране, на която изписва името си. С тази щипка то ще може в бъдеще да маркира своите нужди върху „Часовника на нуждите“.

с. Чувствам се по този начин, защото се нуждая от нещо

Когато знаем какво ни е необходимо, тогава ние разбираме също защо се чувстваме така както в момента. **Един пример:** Представи си, че в междучасието седиш сам на мястото си. Всички твои приятелки и приятели играят заедно. Как мислиш те кара всичко това да се чувстваш? Вероятно сега ще бъдат назовани думи за чувства като самотен, тъжен или гневен.

Сега следва да се потърси към всяка спомената дума за чувство възможната нужда, която се крие зад тази дума:

- самотен – напр. Искам да правя нещо заедно с другите (Общност), искам да бъда част от тях (Съпринадлежност) – Карти на нуждите 4; искам да играя (Игра) – Карти на нуждите 8
- тъжен – напр. бих желал да ме разбират (Разбиране); искам другите да виждат как се чувствам (съпричастност, емпатия) – Карти на нуждите 2
- гневен – напр. искам всички да са важни (Признателност) – Карти на нуждите 9; необходима ми е помощ (Помощ) – Карти на нуждите 6

казват как се чувства детето. След това съответното чувство се маркира върху „Часовника на чувствата“ с щипка да пране. В заключение с щипка върху часовника на нуждите се маркира и разкритата нужда. Трябва също да се покаже, че различните деца в една и съща ситуация изпитват различни удовлетворени или неудовлетворени нужди.

Вариант 1: От какво се нуждае едно дете, когато ...

... плаче, защото е паднало?

(напр. съпричастност, помощ, близост, карти на нуждите 2, 6, 7)

... иска да играе на игра, която се намира на висок рафт?

(напр. помощ – карта на нуждите 6)

... стомахът му къркори?

(напр. физически комфорт – карта на нуждите 12)

... в спалнята е изключено осветлението и то изпитва страх?

(напр. съпричастност, сигурност, близост – карти на нуждите 2, 3, 7) ...

стои само в стаята си и се чувства самотно?

(напр. общност, игра – карти на нуждите 4, 8)

... не може да се включи, защото друго дете е по-бързо?

(напр. признание (равностойност) – карта на нуждите 9)

... друго дете го бутне от стола?

(напр. състрадание, сигурност, спокойствие, помощ, близост, признание – карти на нуждите 2, 3, 5, 6, 7, 9)

... то никога няма право да определя правилата при игра?

(напр. самоопределяне, състрадание, признание, въздействие карти на нуждите 1, 2, 9, 10)

... трябва да прави безкрайни упражнения?

(напр.:самоопределяне, спокойствие, признание, смисъл, (смисленост) – карти за нуждите 1, 5, 9, 11)

У: Картина на желанията: Рисуване на удовлетворена нужда

Децата избират от Часовника на нуждите някаква нужда и с всички сетива си представят ситуация, при която тази потребност е удовлетворена: Какво виждат, чуват, усещат, допират, вкусват и помиришат те? Те изобразяват това с рисунка.

У: Игра за отгътане на нуждите

С тази игра децата се упражняват да изразяват нужди с думи. Упражнението е подходяща възможност за преговор вкъщи.

Предложения за решения на упражнението:

Детето казва	Възможна нужда
„Ако не ми разрешиш да участвам в играта, не си ми вече приятел!“	Общност (№ 4)
„Нищо не умееш, скъпа, аз съм много по-добър!“	Признание (№ 9)
„Искам сега да си чета книгата!“	Спокойствие (№ 5)
„Все аз съм глупавият, никой не ме разбира!“	Съпричастност (№ 2)
„Искам парче торта!“	Физическо благополучие (№ 12)
„Не искам да правя това упражнение! То е напълно безсмислено!“	Смисъл (№ 11)
„Майко, моля, прочети ми една история!“	Близост (№ 7)
„Не е честно, винаги искаш ти да решаваш, не е честно!“	Самоопределяне (№ 1)

5. Пътята към задоволяване на нуждите

От съществено значение при задоволяване на нуждите е тяхното разпознаване. Обяснете на децата, че не става дума дали някой друг прави или не прави нещо. По-важно е децата да се тренират да откриват какво могат те самите да направят за удовлетворяването на собствените нужди. Ето защо трябва да обмислите заедно с децата пътищата, които водят до удовлетворяване на нуждите.

Предложения за решения:

- 1. Самоопределение:** да реша какво да облека днес; да избира къде да си направя домашното; да дам предложение коя игра би се харесала на мен и на другите; да кажа на татко какво бих предпочел да обявам; да купя с джобните си пари нещо; да се договорим за ден, в който аз и мама правим заедно това, което аз избира; да реша дали предпочитам историята за „Лека нощ“ да си прочета сам или да я чуя; аз да реша коя приятелка или кой приятел искам да поканя у нас ...
- 2. Състрадание:** да помоля баба да ме изслуша внимателно; да помоля татко да ме прегърне; да посетя болен приятел; да изслушвам приятелката си, когато е тъжна ...
- 3. Сигурност:** да помоля мама да ме посрещне; да отида с приятелките си на училище; да си закопчая колана в колата; да затворя вратата на градината; да водя кучето на каишка; да взема нощна лампа; да помоля брат си да спи днес през нощта до мен; да си представя ангел-пазител зад мен; да помоля мама да ми разреши да седна в скута ѝ и да ме държи здраво ...
- 4. Общност:** да поканя приятели; да се обадя на някого; да посетя някого; да разтребя заедно с татко; да поправа с мама велосипеда; да помогна на сестра си с ученето ...
- 5. Спокойствие:** да чета книга; да легна в хамака; да се разходя; да работя сам; да се преместя в друга стая ...
- 6. Помощ:** да попитам учителката или родителите за нещо; да позвъня на приятел; да направя справка в книга; да свърша нещо с друг; да разсъждавам за нещо с други; да взема нещо назаем ...
- 7. Близост:** да направя услуга на някого; да кажа нещо мило на някого; да говоря с някого; да играя с някого на нещо ...
- 8. Празници:** да слушам музика; да украся стаята; да подреда празнично масата; да кажа на някого „Благодаря!“; да разкажа на приятелите си какво ми хареса на излета; да ликувам шумно ...

9. **Признание:** да попитам някого какво харесва у мен; вечер да запишвам в моя Дневник на щастието за какво съм благодарен; да си облека нещо много красиво; да кажа на някого „Благодаря“; да напиша на моята приятелка или на моя приятел в писмо какво харесвам в нея или него ...
10. **Въздействие:** да изпека сладкиш, да изпробвам дали мога да направя стойка на ръце (или нещо друго); вместо с кола да отида на училище със скутер; да украся класната стая за празника; да науча думите, които са зададени; да доставя радост на родителите си, като сам прибера масата (или почистя с прахосмукачката); да си измисля и изработя сам подарък за мама и татко ...
11. **Смисъл:** да направя нещо друго; да задам въпрос защо баба иска да направя това така; да направя предложение, което според мен има смисъл; да направя списък ...
12. **Физически комфорт:** да ям или да пия нещо; да се движа; да спя; да пия билков чай; да се разходя ...

У: Ясни, точни и изпълними молби

Тук се обяснява каква точно е истинската молба на жирафа:

- Жирафът описва точно за какво моли.
- Той обръща внимание на това, че отправената молбата е изпълнима.
- Той казва, какво иска (а не, какво НЕ иска).
- Той може да приеме отговор НЕ на молбата си.

Децата подреждат към изреченията ясни, точни и изпълними молби и така се учат да превеждат неясни молби в конкретни и изпълними такива.

Решение на упражнението:

Моля, внимавай повече!	-> Моля, дръж вазата с две ръце.
Внимавай да не паднеш!	-> Моля да се държиш здраво!
Моля, слушай внимателно!	-> Моля да ме гледаш, когато разговарям с теб.
Моля, разтреби сега!	-> Моля, сложи ди тетрадките на бюрото и сложи униформата си в пералнята.
Не трябва да изпреварваш!	-> Моля да застанеш зад мен.
Не искам и ти да играеш!	-> Моля да ме попиташ, преди да вземеш мои играчки.
Искам да бъдем приятели.	-> Моля да играеш с мен в междучасието.

Предложения за ясна, точна и изпълнима молба на жирафа към следното изречение:

Искам да бъдем приятелки/ приятели.	-> Моля да дойдеш днес следобед при мен.
	-> Моля те днес да дойдеш с мен в зоологическата градина.
	-> Моля те да дойдеш на партито за рождения ми ден.

У: От какво се нуждаеш?

Упражнението може да бъде направено въпреки като преговор на упражненията от училище, за са се запознае и семейството с проекта за жирафа.

Възложете на децата да изиграят примерите в ролева игра, като заедно измислят добър край.

Плакат „Езикът на жирафа“

На оставеното свободно място на плаката се записва изречението „Аз те моля ...“, а до него се залепва или рисува ключът с надписа „Моля“ (Шаблон за копиране 4):

Аз се чувствам ...

Нуждая се от ...

Моля те да ...

4 Да говориш като вълк

а. Представяне на вълка

Целта на Ненасилствената комуникация е връзката. Жирафът и вълкът не са замислени като категории на принципа „черно-бяло“, „добро-зло“ или „правилно-грешно“. Те са две различни „подаръчни опаковки“, като и двете съдържат еднакво ценен подарък – нашите нужди.

За да е разбираемо за децата, вълкът може да бъде представен по следния начин: *Вълкът вътре в теб е твой приятел, макар че понякога не изглежда така. Той пази грижливо вътрешното ти съкровище – твоите нужди – и ръмжи, когато една или повече от тях не са задоволени, а ти си ги пренебрегнал. Ако не бъде чуто, може да стане твърде недружелюбен, защото често не може да измисли нищо друго за привличане на вниманието върху себе си.*

У: Запознай се с вълка в себе си

Възложете на децата да нарисуват как вълкът в тях пази съкровищницата с техните нужди.

У: Научи се да чуваш вълка вътре в себе си

Като следваща стъпка децата трябва да разсъждават по темата какво ги разгневява: *Помага ли ти вълкът вътре в теб да установиш какво го ядосва много.*

След това децата обмислят какво им е необходимо, когато са гневни: *Припомни си сега много точно 3 ситуации, в които си бил гневен. Помисли от какво си се нуждаел в този момент. Помогни си с Часовника на нуждите.*

Накрая децата намират пътища за задоволяване на постоянно възникващите нужди, които отключват гнева. И тук (както в упражнението „Пътища към удовлетворени нужди“) стои въпросът:

Какво може да направи самото дете, за да се задоволи нуждата?

Така децата се научават какво могат да направят, когато са гневни.

б. Въвеждане на езика на вълка

Говорим за езика на вълка, когато оценяваме другите, вменияваме вина, изричаме заплахи, но също така и хвалим, ласкаем или обещаваме награди. Когато учим езика на жирафа, ние се научаваме да обръщаме внимание на нашите чувства и потребности, както и да ги долавяме зад вълчите изречения.

Характеристиките на езика на вълка се записват на дъската:

- Искам да съм прав.
- Обвинявам те.
- Заплашвам те.
- Изнудвам те с награда.
- Обиждам те.
- Лаская те.
- Хваля те.

Работа по двойки: Шаблон за копиране 11 се размножава в достатъчно екземпляри, за да има за всяко дете по едно вълче изречение. Децата заедно работят по двойки, като едното тегли по едно изречение на вълка и го казва на партньора си. Следва смяна, кратко споделяне относно възникналите чувства, когато са чули изречението.

Обща дискусия: Попитайте децата как са се почувствали, когато са чули и изговорили изреченията. Вероятно ще се чуе, че децата, чувайки и произнасяйки изреченията, са изпитали неприятно чувство и дори са се разгневили отчасти.

Попитайте: Кой е получил изречение, в което има...

- желание някой да е прав?
- обвинение?
- заплаха?
- изнудване с награда?
- обида?
- ласкателство?
- похвала?

Децата вдигат ръка и четат на глас съответното изречение. Всяко изречение се чува по няколко пъти. Вие можете да показвате куклата за пръст на вълка, за да визуализирате по-убедително, че става дума за изречения на вълка.

Тук обръщаме още веднъж внимание на следното: Вълкът не е зъл, той просто не може да изрази ясно скритите си нужди, а използва езикови модели, които затрудняват другия човек да чуе скритата нужда.

Помолете едно дете да напише изречението до съответните маркирани преди това понятия.

Накрая до изреченията ще са написани ...

- Искам да съм прав.
- Обвинявам те.
- Заплашвам те.
- Аз те изнудвам с награда.
- Обиждам те.
- Аз те лаская.
- Хваля те.

... по две примерни изречения на дъската.

У: Така говори вълкът в теб:

Решение:

Обвинение: Изречение номер 6
 Изнудване с награда: Изречение номер 5
 Ласкателство: Изречение номер 7

Заплаха: Изречение номер 3
 Обида: Изречение номер 2
 Похвала: Изречение номер 4

Същият учебен материал се съдържа като упражнение в работната тетрадка за децата. Като алтернатива (или като допълнение) към посоченото по-горе упражнение в часа могат да бъдат попълнени индивидуално или в работа по двойки другите упражнения. Те могат да се използват и за затвърждаване на новия учебен материал въкъщи.

Поставяйте редовно на децата задачи за домашна работа като възможност за включване на родителите в проекта „ние учим езика на жирафа“!

У: Откриваш ли изреченията на вълка?

В работната тетрадка децата се стимулират да оценят своето собствено езиково поведение и езика на своето обкръжение, както и да запишат вълчите изречения, използвани от тях самите, или такива, които друг е отправил към тях.

с. Упражнение за релаксация: „Вълкът си почива“

Отпусни челюстта си удобно надолу и се престори, че се прозяваш. Масажирай челюстната си става и направи спокойна звучна прозявка.¹ Упражнението е взето от едукинететиката и служи за отпускане на целия мозък. Едновременно с това тя стимулира концентрацията. Краткото видео „Енергично прозяване“ и други упражнения за Активиране & Концентрация могат да бъдат намерени в рубриката „Тяло & Дух“ на www.youthstart.eu. Там е публикувано и описание на всички физически упражнения и тяхното въздействие.

д. Жирафът идва

Сложете си на пръста куклата-жираф и вземете едно изречение на жирафа (от нарязания на отделни изречения шаблон 12). Сега жирафът прочита високо изречението и задава на всички въпроса кое от написаните на дъската изречения може да бъде заместено с това изречение.

В групата може да се направи и анализ на характеристиките на езика на жирафа.

След това разпределете на случаен принцип всички изречения на жирафа. За целта предварително се копира Шаблон 12 толкова пъти, че всяко дете да получи по 1 изречение. Всяко дете прочита високо на глас своето изречение и пита у кого е подходящото изречение на вълка. Който има същото изречение на жирафа, вдига ръка и си търси веднага партньор със съответното изречение на вълка.

Вълчето изречение се смачква и се хвърля в кошчето за отпадъци. Накрая всички деца имат по едно изречение на жирафа. Попитайте децата как се чувстват, след като са чули и изrekli тези изречения.

Можете да чуete като реакция, че сега децата се чувстват по-добре, че им е било поприятно и т.н.

У: Да се намери към всяко изречение на вълка едно изречение на жирафа.

В това упражнение децата преговарят направеното в училище упражнение от работната тетрадка за намиране на подходящи изречения на жирафа, с които да се заместят тези на вълка. Упражнението е подходящо и за домашна работа.

Решение:

Ако не ми дадеш гумено мече, вече не сме приятели. -> Аз обичам гумени мечета. Ще ми дадеш ли, моля, едно от твоите?

Това е подло! Не бива да пререждаш! -> Бих желал да се кача спокойно в автобуса.

Ако ми дадеш гумено мече, си ми най-добрата приятелка. -> Обичам гумени мечета. Ще ми дадеш ли, моля, едно от твоите?

Ти си свидлив. Никога не ми разрешаваш да опитам от твоята закуска. -> За мен твоята закуска изглежда много добре. Ще ми дадеш ли малко от нея?

Ти си много мила приятелка. Винаги ми даваш да опитам от твоята закуска. -> Благодаря, че ми даде малко от закуската си. Тя много ми хареса.

Ти си толкова добър! Страхотно е, колко много ми помогна днес -> Благодаря, че ми помогна с простирането на прането.

¹ www.youthstart.eu: Тяло & Дух

Филм Nr. 20 от поредицата „Активиране & Концентрация“ – „Енергична прозявка“

Заради теб сега не разбирам за какво става въпрос – само защото си толкова шумен! -> Интересува ме това, което учим в момента. Би ли могъл да си тих в часа?

Толкова си глупав! Не можеш да обясниш както трябва изчислението! -> Не разбирам това изчисление и ми е необходима помощ. Можеш ли да ми го обясниш?

Ти си много по-умен от Флориан! Винаги всичко ми обясняваш. -> Благодаря, че ми обясни това. Много ми помогна.

Изречението на жирафа „Радвам се, че днес три пъти се изказа в часа“ не може да се свърже с нищо.

съответните ключове на жирафа:

Жирафът пита: Как се чувстваш? От какво се нуждаеш?

Жирафът казва: Аз се чувствам ... / Нуждая се от ...

Жирафът казва: Аз те моля ...

Искаме в бъдеще да говорим на езика на жирафа. Ние (аз) не как се чувстваме и от какво се нуждаем. Ние питаме другите как се чувстват и какво им трябва от нас.

Казваме какво виждаме или чуваме

а. Жирафът казва: „Аз виждам/аз чувам ...“, а не: „Ти си ...“

Пример 1: Сложете върху катедрата в класната стая Вашето яке, нахапан плод и смачкано парче хартия.

Сложете на пръста си вълка и говорете като вълк: „Ти си много разхвърлян. Погледни как изглежда тук!“

Вземете след това жирафа и кажете: „Виждам върху твоето бюро якето ти, една ябълка и смачкано парче хартия.“

Разликата между двете твърдения се обсъжда в групата: Вълкът оценява, той казва: Ти си разхвърлян. Жирафът наблюдава, той казва какво вижда. Той казва също какво чувства и от какво се нуждае.

Пример 2: Кажете на децата, че днес носите напр. любимия си червен пуловер. Но Вие носите в действителност син пуловер.

Вълкът от Вашия пръст веднага изкрещява: „Ти си ужасна лъжкия!“

Жирафът на другия Ви пръст казва съвсем спокойно: „Чух да казваш, че си облечен с червен пуловер. Виждам, че носиш син пуловер.“

Отново разликите в двете изказванията се обсъждат в групата: Вълкът напада и оценява. Той казва, че съм ужасна лъжкия. Жирафът наблюдава и казва какво чува и вижда.

У: Разговаряме внимателно един с друг

При това упражнение обърнете специално внимание на значението на думата „наблюдавам“ – а именно, че човек възприема нещо със сетивата си, без да го оценява или съди. Дайте възможност на децата да възприемат нещо с всичките си сетива и да изразят възприятието си.

Подходящи за целта са много от упражненията от програмата за внимателност на Youth Start.

в. Настолна игра „Езикът на жирафа – езикът на вълка“
У: Кой говори: жирафът или вълкът?

Всички карти от играта се раздават на децата.

Попитайте кой има карта на вълка. Прочита се на глас първото изречение на вълка, след него – подходящото изречение на жирафа. Повтаря се същото с други две двойки. По време на упражнението се използват непрекъснато съответните кукли за пръст (жираф или вълк).

Вълкът: Ти изобщо не можеш да смяташ!

Жирафът: Когато учителката те изпита днес, ти каза, че „6+2=9“

Вълкът: Ти постоянно носиш толкова отвратителни неща за закуска.

Жирафът: Видях, че днес си донесъл ядки за закуска. Аз никак не ги харесвам.

Вълкът: Ти си ми най-добрата приятелка!

Жирафът: Последните три междучасия играхме заедно. Това ми беше много приятно.

Децата получават задача да определят кои от получените карти са на вълка съотв. на жирафа. Резултатът се обсъжда заедно от всички.

Децата разиграват диалози по картите (като вълк и като жираф). След това се коментират още веднъж всички характеристики на езика на жирафа.

Коя от характеристиките на езика на жирафа все още липсва на нашия плакат „Езикът на жирафа“? Какво казва жирафът?

Понятията „Аз виждам/чувам ...“ се записват върху плаката, а до тях се залепя или изрисува (Шаблон 4):

Аз виждам/чувам ...

Чувствам се ...

Нуждая се от ...

Аз те моля ...

Картите от настолната игра се съдържат и в работната тетрадка за децата в упражнението за търсене на съответствия (У: Кой говори жирафът или вълкът?). Това упражнение може да бъде направено като игра за подреждане на карти в края на часа или у дома.

Решение на упражнението:

V: Изречения на вълка | Ж: Изречения на жирафа

Ж: Когато учителката те изпитваше, ти каза „6+2=9“.

V: Ти въобще не можеш да смяташ!

Ж: Видях, че днес си донесъл ядки за закуска. Аз изобщо не обичам ядки.

V: Ти постоянно носиш толкова отвратителни неща за закуска.

V: Ти си ми най-добрата приятелка!

Ж: За мен беше голямо удоволствие, че днес играхме заедно последните три междучасия!

Ж: Ти си висок почти колкото по-малкият ми брат.

V: Ти наистина си нисък.

V: Винаги закъсняваш!

Ж: Днес ти дойде чак в 8.30 ч., чаках те още от 8 ч..

Ж: Чух, че каза на учителя, че вчера Ингрид те е дърпала за косите.

V: Ти си подъл, днес ме натопи пред учителя!

V: Ти си винаги толкова нечестен към мен!

Ж: Когато те попитах дали мога да участвам в играта, ти ми отговори „НЕ“.

с. Да се упражняваме да говорим с внимателност

У: Изкажете благодарност и признателност вместо хвалби

Тук се работи по уменията да се различава хвалба от признателност.

Хвалбата говори какъв е някой или как той върши нещо.

Зад една молба се крие намерението да се получи нещо от някого. Хвалбата е насочена към външна мотивация, т.е. да убеди някого да направи нещо определено, напр. да подреди, да направи домашното, да играе с мен ...

Признателността изисква както доверие, така и вътрешна мотивация. Зад признателността се крие единствено намерението да споделя радостта си и да изкажа благодарност.

Когато говорим с признателност за някого, ние описваме съвсем точно какво казва или прави съответният човек и какво чувство събужда чрез това в нас.

„Днес ти наистина беше много внимателен в часа!“

Това е похвала, в която се твърди нещо за детето. Тя съдържа оценка (ти наистина внимава МНОГО).

Наблюдението, показващо признателност, би могло да звучи така: *„Радвам се, че на заключителния тест днес ти даде отговори на три въпроса.“*

Каква е разликата? Тук човекът говори за себе си и за собственото чувство „Радвам се“) и споделя свое наблюдение, в което се описва какво точно е направило детето („отговори на три въпроса от заключителния тест“).

В упражнението децата съпоставят дадени изречения, които изразяват похвала, с изречения, които съдържат оценяващо наблюдение на признателност.

Решение на упражнението:**ПОХВАЛА:**

Днес ти внимава много!
 Ти свърши това добре.
 Ти си добър приятел.
 Благодаря, че си толкова отзивчив.
 Благодаря, че винаги си до мен.

ПРИЗНАТЕЛНОСТ:

Радвам се, че в заключителния куиз ти отговори на три въпроса!
 Радвам се, че днес успя да кажеш таблицата със седем.
 Играта на Лего с теб беше истинско удоволствие за мен.
 Благодаря, че ми послужи с молива си.
 Благодаря ти, че преди малко каза: „Моля, върни ѝ сега нейната острилка.“

В края на упражнението децата трябва да изберат 3 души и да намерят 3 неща, които харесват в тях. Те трябва да опишат точно какво казват или правят тези хора:

Харесва ми, когато казваш Харесва ми, когато правиш

Накрая в заключение децата обмислят какво харесват в себе си.

Чуваме като жирафи

а. Ние говорим като жирафи

Езикът на жирафа, който научихме, ни помага да се разбираме добре. Нека да преговорим какво научихме:

Така говори жирафът:

Казвам това, което чувам/виждам.

Казвам каквото чувствам.

Казвам от какво се нуждая.

Казвам за какво те моля.

Казвам БЛАГОДАРЯ.

Ние чуваме като жирафи

За целта тук се прави следното упражнение за концентрация:

Издърпват се нежно краищата на двете уши с палеца и показалеца от вътре навън, като че искаме да изгладим ръбовете. Започва се от върха на ушите и краищата се изглаждат до ушната висулка.¹

Сега масажирахте ушите си, така че да можете да чувате както внимателният жираф слуша.

Така чува жирафът:

Опитвам се да чуя какво чувстваш ти.

Опитвам се да чуя от какво се нуждаеш.

Усещам в себе си дали искам да изпълня

молбата ти или имам друго предложение.

У: Изработване на уши на жираф

Необходима ли ви е още помощ, за да чувате като жираф? Тогава си изработете и жирафски уши!

¹ www.youthstart.eu:

Тяло & Дух, Филм №. 4 от поредицата „Активиране & Концентрация“ – „Мисловна шапка“

У: Учим се да слушаме с ушите на жирафа

Децата прочитат упражнението от работната тетрадка и дискутират:

Флора е настъпила и счупила по невнимание играчката на Тимо. Тимо крещи на Флора: „Ти си подла! Винаги разваляш всичко! Тъпа крава!“

След това той изтичва от стаята и затръшва вратата. Флора крещи след него: „Това въобще не е вярно, ти не си честен! Какво пък, играй си сам, лазиш ми по нервите.“

Тиидиот такъв!“

Тимо говори като вълк и Флора реагира като вълк. Какво друго би могла да направи Флора?

Каква нужда на Тимо би могла да чуе тя? Какво по-различно би могъл да направи Тимо?

Подканете децата да вземат Часовника на чувствата и Часовника на нуждите, за да упражнят използването им в клас.

Упражнявайте с класа стъпките от плаката на жирафа и с примерите от упражнението.

Възложете на децата да разиграят подобни примери и да сменят ролите, за да се научат да почувстват и усетят перспективата на другите хора.

Припомнете на децата упражнението с ДУН от програмата „Внимателност“.

Преди човек да реагира прибързано, да направи кратка пауза:

Дишай

Усмихни се

Направи пауза § Помисли

Тази пауза за разсъждаване помага да не реагираме като вълк, а да активираме ушите на жирафа. С тяхна помощ може в разгневения човек отсреща да видим човек, който в момента се нуждае от нещо, а не може да го изрази по-добре.

У: Чуваме скрити чувства, нужди и молби

Какво би могъл да чувства човекът?

От какво би могъл да се нуждае?

Как би прозвучала неговата молба?

Предложения за решения на примерите:

Пример 1:

София играе в момента с брат си. Майка ѝ идва до вратата и казва: „Софи, оправи веднага стаята си!“ „Ти винаги ме командваш!“, изкрещява София.

Възможни чувства, които изпитва София: ядосана, изнервена,

Възможни нужди: самоопределяне, признание, Игра & Удоволствие (в картите на нуждите - Празници), мир (в картите на нуждите - Спокойствие)

Възможни молби:

Бих желал да довърша играта, би ли могла да ме попиташ след един час отново?

Не ми е приятно да го правя сам, може ли да го свършим заедно?

Искам сам да вземам решенията за моята стая. Ще изнеса моите училищни неща от хола.

ОК?

Пример 2:

Валентин влиза сутринта в класа и се отправя към мястото си. Там вече е седнал някой. Валентин изсъсква:

„Махай се от тук!“ След това се прозява няколко пъти.

Възможни чувства на Валентин: уморен, изнервен

Възможни нужди: спокойствие, пространство, мир (всички в картите на нуждите при Спокойствие), признание (в картите на нуждите като Помощ).

Възможна молба: Моля, стани от стола ми и си вземи нещата от моя чин.

Пример 3:

Учителката в момента се кани да направи ново упражнение с класа. Всички говорят високо един през друг.

„Млъкнете веднага!“, казва тя много ядосано.

Възможни чувства на учителката: недоволна, неспокойна, раздразнена, напрегната

Възможни нужди: въздействие, признание, смисъл

Възможни молби:

Трябват ми пет минути, за да обясня следващото изречение.

Моля, престанете да говорите, обърнете се към мен и гледайте към дъската.

Пример 4:

Нора не е разбрала задачата по математика. Себастиан се справя добре, но не иска да помогне на Нора.

„Ти си толкова злобен!“, крещи тя към него.

Възможни чувства на Нора: безпомощна, обезсърчена, нервирана

Възможни нужди: помощ, съпричастност, общност

Възможна молба:

Много спешно се нуждая от някого, който да ми обясни това. Ще имаш ли по-късно 10 минути за мен?

Възложете на децата наново да разиграят примерите при разменени роли. С актуални примери от класа децата също могат да се упражняват да говорят и чуват като жирафи. Полезно е да се използват ключовете на жирафа, както и на плаката на жирафа.

Щом се заговори за чувства и нужди, да се използват Часовникът на чувствата и Часовникът на нуждите. Съответните чувства и нужди се маркират с щипки върху двата часовника.

У: Изработване на жираф

Децата могат с помощта на указанието в работната тетрадка да изработят свои собствени жирафи, за да не забравят в ежедневието за жирафа. Това прави видимо за външния свят, че класът продължава да упражнява усвояването на новия език и интегрирането му в ежедневието в училище и у дома.

Размишлявам

Заклучителните упражнения помагат за задълбочаване на съдържанието и за размисъл по темата. С помощта на самооценката и формулирането на учебните цели децата се насърчават да поемат отговорност за своето учене и напредъка си в ученето.

У: Разсъждаваш в кръга на жирафа за какво си благодарен

Това упражнение е за обсъждане на темите за благодарността и признателността. Можете да го обясните на децата по следния начин:

Жирафите обичат да отделят време, за да изразят благодарност и признателност. Те не правят това само за да спазят формалностите, нито за да получат нещо от другия човек.

И в никакъв случай, за да убедят някого да направи нещо конкретно.

Жирафите правят това, защото знаят, че благодарността и признателността правят съвместния живот и работа по-хубави.

Да показвам признателност означава: харесвам това, което някой друг прави или казва и го казвам на другия човек.

Когато вълците хвалят или ласкаят, те често го правят оценявайки. Понякога човек даже не знае какво точно мислят.

Жирафите оглеждат нещата съвсем прецизно като детективи. Те могат да опишат какво е направил или казал другият човек.

И след това изказват своята благодарност и признателност.

В упражнение 4 в главата Стъпка 5 (У: Благодарност и признателност вместо да хвалиш) децата за пръв път са упражнили това.

В заключителната глава „Размишлявам“ става дума за намирането на мястото на признателността в училище и в семейството.

Децата се учат да изразяват признателността си по „жирафски“:

Жирафът се вглежда много внимателно. Той описва кой какво точно е направил или казал.

Жирафът казва какво е почувствал, когато е направено или казано точно това.

Жирафът казва точно коя негова нужда е удовлетворена в тази ситуация.

Децата вземат Часовника на нуждите, картите с нуждите и Часовника на чувствата, както и картите с думите за чувства за помощ и се упражняват да изразяват признателност както жирафа.

В кръга на жирафа те отделят време за празник на признателността и казват какво днес им е харесало и за какво са благодарни.

Ако някое дете иска да каже в кръга на жирафа за нещо, което го е натъжило или не му е харесало, то може да направи това.

Бихте могли да кажете на децата следното:

- Не забравяйте да кажете какво точно се е случило.
- Описвайте вашите наблюдения, не давайте оценка.
- Поставете си жирафските уши и отделете време да направите превод на „вътрешните вълци“ и да откриете чувствата и нуждите зад вълчите фрази. С малко упражнения ще ви става все по-лесно.

У: Записвай за какво си благодарен

При това упражнение благодарността се изразява в писмена форма. Отново по начина, по който изразява благодарност и признателност жирафът, т.е. чрез точно описание. Децата записват какво им харесва в различни хора:

_____, харесва ми, когато ти казваш _____.

_____ харесвам, когато ти _____ (правиш нещо конкретно)

След това те пишат писма за благодарност. Напомнете на това място на децата за Дневника на щастието (виж предизвикателството „A1 Be Challenge“, Да окрилим всяко дете, Част 1), където те могат да проверят за какво последно са били благодарни.

Накрая идва трансферът в ежедневието. Всички заедно обмислят как и кога човек може да отдели повече време за признателност у дома и в училище.

У: Въпросник за „Empathy Challenge - детективи“

С помощта на въпросника за „Empathy Challenge - детективи“ цялото предизвикателство може да бъде обмислено и обсъдено още веднъж.

У: Колко добре можеш да правиш това?

Децата преценяват сами кои силни страни и доколко добре вече са развили. Преди да направите това, обсъдете значението на смайловете.

У: Няколко стъпки до личната цел

Мотивирайте децата да търсят свои собствени учебни цели и заедно да упражняват постоянство. Това подпомага децата в изграждането на лична отговорност и доказано има висок ефект върху успеха в ученето (вж. също студията на Хати „Видимото учене“). На базата на самооценката във въпросника „Колко добре можеш вече да правиш това?“ децата избират нещо, за което им е необходимо още да се упражняват и те искат да работят по него. Записват го, напр.:

Могат да кажат какво виждам или чувам, без да съдя и критикувам.

Насърчете децата да използват всичките си сетива, за да си представят какво ще бъде, когато могат да направят това, което са си поставили за цел. Най-добре е децата да си затворят очи.

Пример: Представи си какво би било, ако говориш с другите като жираф и ги чуваш с твоите жирафски уши. Как ще се чувстваш, ако се разбираш добре с другите? Ще усетиш ли някъде в тялото ти приятно чувство? Ще видиш ли, ще подушиш ли, ще вкусиш ли нещо специално? Можеш да напишеш или да нарисуваш как ще се чувстваш.

Обсъдете с децата колко е важно да разкажат на някой друг за плановете си, защото това ще им помогне да проявят постоянство.

Решението да се тренира ежедневно помага упражнението да стане навик – като миенето на зъбите.

Разсъжденията над това вечер също помага на упорството. Децата се научават да се мотивират положително. Тренирайте с децата кой или какво друго може да помогне, за да упорстваме и да празнуваме всеки успех заедно!

Trash Value Challenge

„Създай от стари неща стойност“ – Продукти от отпадъци

От отпадъци могат да бъдат изработени и произведени вълнуващи неща. Децата научават това като събират уж безполезни отпадъчни продукти и създават от тях нови предмети, които след това презентират пред класа и взаимно оценяват.

7 стъпки до целта:

- 1 Събиране на материали
- 2 Откриване на идеи
- 3 Изработване на продукт
- 4 Описание на продукта
- 5 Презентиране на продукта
- 6 Оценяване на презентацията
- 7 Размишления

Базова компетентност на предизвикателството:

Мога да създам от отпадък нещо със стойност.

За какво става дума – идеята зад това предизвикателство

Децата събират сами отпадъчни продукти – напр. опаковъчни материали – и създават от тях нещо ново и ценно. Чрез тази задача те осъзнават по-добре как най-смислено да ползват ограничените налични ресурси. Те трябва също така да бъдат насърчавани да разсъждават критично за (безполезните) опаковки.

Накрая децата представят своите творения и след това оценяват презентацията на собствения продукт, както и презентациите на съучениците си

Обяснителни видеа към предизвикателствата

www.youthstartchallenges.eu/A1TrashValue

Предприемачески компетентности според Европейската референтна рамка:

www.youthstartchallenges.eu/Referenzrahmen

- Мога да разглеждам една тема от различни гледни точки.
- Разбирам, че голяма част от ресурсите са ограничени и затова се отнасям критично към отпадъците.
- Мога да идентифицирам проблеми и творчески да разработвам идеи за тяхното решаване.
- Мога да създам нещо ново от използвани предмети.
- Мога да планирам несложни проекти и да обмислям последствията от тях.
- Мога да изпълня задачите си докрай сам или в екип, дори когато е трудно.
- Мога да работя съвместно с други хора.
- Мога да формулирам устно и в писмен вид истории, които събуждат интерес у другите.
- Мога да разпознавам силните си страни и грешките не ме обезкуражават.
- Мога да преследвам целите си уверено и последователно.

Проверка на компетентностите

Стъпка 2 и Стъпка 3: Планиране, скица (проектиране) и изработване на продукта

Стъпка 4: Писмено описание на продукта върху плакат

Стъпка 5: Устна презентация на плаката и на продукта

Стъпка 6: Самооценка и външна (чужда) оценка за презентацията (с помощта на въпросници)

Стъпка 7: Размисъл върху собствената работа и формулиране на собствени лични учебни цели.

Подготовка за всички работни стъпки:

Всички деца получават работна тетрадка с упражнения към отделните работни стъпки. Изпълнете упражненията с децата.

1 Събиране на отпадъци

- a. Събират се само безупречно чисти и издръжливи отпадъчни материали (напр. пластмасови бутилки, опаковки, картонени опаковки за напитки и т.н.)
- b. Насърчете децата да погледнат критично на опаковъчните материали (например кутии, които изглеждат с по-голям обем) и да преценяват дали те са полезни и как би могло да се намали количеството отпадъци от опаковки.

2 Генериране/ откриване на идеи

Подготовка: Достъп до компютър с интернет връзка и принтер

- a. Проектните скици за продукта могат да бъдат разработени самостоятелно или по групи.
- b. Ако децата нямат идеи, те могат да направят интернет проучване заедно или индивидуално. Полезни ключови думи за целта: „Преработка на отпадъчни материали“ или „Идеи за изработване на предмети от отпадъчни материали“

3 Изработване на продукт

Подготовка: ножици, макетен нож, лепило, дигитална или смартфон с камера

- a. За изработването на предметите трябва да се използват само отпадъчни материали (без декорация, без оцветяване).
- b. Обсъдете с децата какво прави техния предмет ценен. Паричната стойност ли или идеалната стойност? За кого е ценен обектът? Каква е разликата между стойност и цена? Децата (или Вие) направете снимки на предметите.
- c. Качете снимките заедно с описанието на продуктите на уебсайта на училището, за да покажете талантите на децата.

4 Описание на продукта

Подготовка: хартия за рисуване А4 или А3, цветна хартия, ножици, цветни моливи

- a. Въпросите за продукта са само импулс. Всички въпроси трябва да получат отговор, само ако има желание за участие в национален фестивал „TrashValue“, така че презентациите да са еднакво структурирани.

5 Презентация на продукта

Подготовка: Чек лист от работната тетрадка за децата, смартфон с камера

- a. Използвайте чек листа от работната тетрадка, за да подготвите добре децата за представяне на техните продукти.
- b. Децата презентират продуктите си пред класа или пред гости на изложба (ако в училището се проведе такава).
- c. Вариант: Децата се заснемат, за да могат самите те да се наблюдават и оценяват. Филмите могат да бъдат показани на родителите по време на разговор, проведен с детето и родителите.

Оценяване на презентацията

- a. Упражнявайте с децата да казват само това, което виждат, а не да оценяват ситуацията. Също така насърчавайте децата да формулират обратната връзка, изразявайки признателност и уважение, за да могат да помогнат на другите да учат.
- b. Самооценка: Децата оценяват сами доколко успешна е презентацията им с помощта на въпросник за обратна връзка.
- c. Всяко дете използва въпросника за обратна връзка, за да оцени презентацията на друго дете.
- d. Така децата получават възможността да сравнят своята самооценка с оценката, която са им дали другите деца за презентацията.
- e. Обсъдете с децата разликите в оценките.

Размишления

- a. С помощта на въпросника за „Trash Value - детективи“ („Детективи за ценни отпадъци“) цялото предизвикателство може да бъде обмислено и обсъдено отново.
- b. Да се мотивират децата да потърсят собствени учебни цели и заедно с останалите да тренират уменията за постоянство. Така децата получават подкрепа за поемане на лична отговорност и доказано има силен ефект върху успеха в обучението (виж студията на Хати „Видимото учене“). Децата решават през следващите седмици да избягват определен вид отпадъци.

Мотивирайте децата да си представят с всичките си сетива какво ще бъде, когато постигнат това, което са си поставили за цел. Най-добрият начин да направите това е като децата затворят очи.

Представят си какво ще бъде да се избегне този отпадък и какво въздействие ще има върху околната среда. Обсъдете с децата колко е важно да кажат на някой друг за намерението си, защото това ще им помогне да проявят упорство и постоянство. Решението да се тренира ежедневно помага дейността да се превърне в навик - също като миенето на зъбите.

Размишленията вечер също помагат на постоянството. По този начин децата трябва да се научат да изграждат положителна мотивация. Уточнете с децата кой или какво друго може да им помогне да устоят и празнувайте заедно всяка победа!

„Trash Value Festival“

Подготовка: Хартия за рисуване А4 или А3, цветна хартия, ножици, цветни моливи

- a. Училището организира фестивал „Trash Value“, т.е. специална изложба за всички продукти, които са изработени в училище от отпадъчни продукти. Предметите ще бъдат показани заедно с плакатите с описанията на предметите.
- b. Покана да посетят изложбата получават родителите и други външни лица. При възможност децата презентират своите продукти пред публика.
- c. Филмирайте презентациите на децата (само деца, които желаят това и донесат писмено разрешение от родителите).
- d. Качете видеата на уебсайта на училището (със собственото име и възрастта на детето).
- e. Поканете децата да посетят сайта и да гласуват за любимия си продукт или презентация.

Ако се организира национален фестивал „Trash Value“, можете да участвате в него с класа си.

TRIO-моделът за обучение по предприемачество

Според цялостната дефиниция за обучението по предприемачество - TRIO модела - предизвикателството Empathy Challenge е включено в областта **Entrepreneurial Culture („Култура на предприемачеството“)** и се свързва с личностното развитие: насърчаване на собствената инициатива, на вярата в себе си, на уменията за проява на емпатия и за работа в екип, както и да насърчаваш себе си и другите.

Продължителност на предизвикателството

ок. 4 учебни единици (при участие във фестивал „Trash Value“ повече)

Предпоставки

Боравене с различни инструменти и материали (макетен нож, лепило и т.н.)
Възможност и компетентност за търсене в интернет.

Контекст в рамките на Програмата „Youth Start Entrepreneurial Challenges“

Всички предизвикателства: www.youthstart.eu

Предизвикателството „A1 Trash Value Challenge“ може да бъде надградено по подходящ начин с предизвикателството „A1 Lemonade Stand Challenge“ (A1 Лимонаден щанд). Препоръчват се още предизвикателствата от фамилията „Idea“, „Perspectives“, „Hero“, „Start Your Project“ и „Storytelling“. Предизвикателството „A1 Trash Value Challenge“ служи като въведение към предизвикателствата „Trash Value Challenges“ за нива A2 и B1.

Полезни страници:

Проекти с „Trash Value“-насоченост:

www.tetrapak.com/chde/ueber-tetra-pak/spiel-und-spass

www.theoceancleanup.com (на английски език)

Други интересни предложения за „Trash Values“ в природонаучната област (на английски език):

www.arvindguptatoys.com

www.stevespanglerscience.com/lab/videos

Източници (за Empathy Challenge):

Marshall B. Rosenberg: Konflikte lösen durch Gewaltfreie Kommunikation. Ein Gespräch mit Gabriele Seils. Herder 2009

Marshall B. Rosenberg: Erziehung, die das Leben bereichert. Gewaltfreie Kommunikation im Schulalltag. 5. Auflage, Junfermann 2013

Marshall B. Rosenberg: Gewaltfreie Kommunikation. Eine Sprache des Lebens. 11. Auflage, Junfermann 2013

Допълнителна литература (за Empathy Challenge):

Catherine Cadden, Jesse Wiens: Gewaltfreie Kommunikation & Achtsamkeit – Das Ongo-Buch. Arborverlag 2018

Catherine Cadden: Peacable Revolution through education. Baba Tree 2009

Marianne Göthlin, Towe Widstrand: Gewaltfreie Kommunikation. Eine Inspiration für respektvollen Dialog in der Schule. Skolande 2012 (erhältlich als E-Book unter www.skolande.se)

Frank und Gundi Gaschler: Ich will verstehen, was du wirklich brauchst. Gewaltfreie Kommunikation mit Kindern. Das Projekt Giraffentraum. 8. Auflage, Verlag Kösel 2015 (für Kindergartenalter) Inbal Kashtan: Von Herzen Eltern sein. Junfermann 2005

Alfie Kohn: No Contest. The Case against Competition. Mariner Books 1992

Alfie Kohn: Punished by Rewards. Mariner Books 1999

Justine Mol: Aufwachsen im Vertrauen. Junfermann 2008

Alfie Kohn: No Contest. The Case against Competition. Mariner Books 1992

Alfie Kohn: Punished by Rewards. Mariner Books 1999

Justine Mol: Aufwachsen im Vertrauen. Junfermann 2008

Подходящи допълнителни материали за ненасилствена комуникация по М. Б. Розенберг:

www.gewaltfrei.at/kiju/youthstart

www.visfera.com (материали на немски, английски и много други езици)

www.echt.info (източник за доставка за Австрия))

www.kommherzaehlmirwas.at (Съкровищница за деца от Корнелия Шафрат)

Възможности за обучение на тема Ненасилствена комуникация (GFK) по М. Б. Розенберг:

В Австрия: <https://www.gewaltfrei.at/content/youthstart>

Сертифицирани международни GFK-тренири (= Center of Nonviolent Communication): www.cnvc.org

Онлайн курсове за изучаване на ненасилствена комуникация за работа с деца:

www.alltagsinspirationen.at

Видеа от уъркшопове с М. Б. Розенберг (на английски език и отчасти на немски):

www.youtube.com

Материали за обучение от поредицата ENTREPRENEUR

Да окрилим всяко дете, част 1–4

Дай живот на идеите си

Моите чувства, твоите чувства

По следите на 20-те лева

Решаваме заедно проблеми

Създаваме стойност

Да продаваш е удоволствие

Да се научим да учим цялостно. Тренинг програма за 21. Век.

Защо внимателност? Една тренинг програма за училището, ежедневието и професията

Поръчки: www.ifte.at/entrepreneur

You Start
ENTREPRENEURIAL
CHALLENGES
www.youthstart.eu

You Start
Bulgaria

„Да окрилим всяко дете“ е цялостна програма за началното училище и част от програмата „Youth Start Entrepreneurial Challenges“. Всички части на програмата са публикувани онлайн като Предизвикателства за компетентности на ниво А1 (= начално училище) и са предоставени за безплатно ползване на интернет страницата www.youthstart.eu, включително и придружаващите ги видеофилми. В рубриката „Тяло & Дух“ може да намерите кратки видеоклипове с физически упражнения за активизиране и концентрация, както и „Програмата за внимателност на „Youth Start““.

Обяснителни видеа към предизвикателствата:

www.youthstartchallenges.eu/A1Idea1

www.youthstartchallenges.eu/A1Empathy

www.youthstartchallenges.eu/A1TrashValue

Шаблони за жираф и уши на жираф: www.youthstart.eu (A1 Empathy Challenge)

Условия за ползване:

Всички материали за учителите и учениците, разработени в рамките на „Youth Start Entrepreneurial Challenges“ са под лиценз на Креативен комънс (Creative-Commons-Lizenz). Можете да размножавате и разпространявате материалите във всякакъв формат и медия. Предпоставка за това е коректното упоменаване на имената. Нямаме право да използваме материалите с комерсиална цел. Можете да обработвате материалите, но да ги разпространявате само под същия лиценз като оригинала. Детайли за лиценза ще намерите на интернет страницата:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.de>

Издатели:	Ева Ямбор, Йоханнес Линднер (немски език); Горанка Недева (български език)
Автори:	Гералд Фрьолих, Йоханнес Линднер (Idea Challenge); Ева Ямбор (Empathy, Idea и Trash Value Challenges); Габриеле Грунт, Корнелиа Шафрат – CNVC сертифицирани тренери за ненасилствена комуникация (Empathy Challenge); Ингрид Тойфел (Trash Value Challenge)
Консултанти:	Юлия Щьогл, Андреа Шойринген (CNVC сертифицирани тренери за ненасилствена комуникация) и Юлия Щраухал – (Empathy Challenge) www.gewaltfrei.at/kiju/youthstart
Редактор:	Мартин Обермайер; Горанка Недева (български език)
Оформление:	Валентин Майерхофер, Рафаел Лоренци, Силвия Монева (лейаут), Хелмут Покорних (титлуна страница и илюстрации), Лукас филипович (уводна страница), Петер Щромбергер (пиктограми), Шефан Торрайтер (смайлове), иконка-стъпка от Freepik от www.flaticon.com
Заглавие:	Да окрилим всяко дете. Материали за учителите, част 2
Второ преработено издание:	Wien/Salzburg 2019 София 2022
ISBN:	978-3-200-06356-3 (на немски език) 978-619-7177-10-7 (на български език)
Превод:	Зоя Каприева

© 2019 Initiative for Teaching Entrepreneurship

Eschenbachgasse 11, 1010 Wien

www.ifte.at

Въвеждането на програмата „Да окрилим всяко дете“ в началните училища в Залцбург се осъществява с финансовата подкрепа на провинция Залцбург.

www.salzburg.gv.at

Тази част от програмата „Да окрилим всяко дете“ съдържа предизвикателството Idea Challenge („Дай живот на идеи си“), предизвикателството Empathy Challenge и предизвикателството Trash Value Challenge („Създай от стари неща стойност“ – Продукти от отпадъци).

В тази част от Програмата „Да окрилим всяко дете“ децата учат ...

... как могат да реализират своите собствени идеи.

... как могат да разберат себе си и да се поставят на мястото на другите хора.

... как могат от отпадъци да създадат нещо стойностно.

